

ระบบการควบคุมภายในสำหรับสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา โดย สุภัคจิรา ปิ่นจอม

ปัจจุบันสหกรณ์ภาคเกษตรที่มีสมาชิกเป็นเกษตรกรชาวสวนยางพาราจำนวนมาก ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมยางพารา ได้ขยายธุรกิจแปรรูปยางพาราเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยเหลือสมาชิกจากปัญหาราคายางพาราตกต่ำ ด้วยการนำยางพารามาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก มีทั้งสหกรณ์ที่ดำเนินการลักษณะอุตสาหกรรมขนาดย่อม และสหกรณ์ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องจักรขนาดใหญ่ ทำการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางพารา มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยในความต้องการของผู้บริโภค เพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ แต่การดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพาราของสหกรณ์ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาผลิตภัณฑ์มีต้นทุนสูง เมื่อเทียบกับคู่แข่งราคาในตลาด สาเหตุมาจากปริมาณการผลิตที่ยังไม่เต็มกำลังผลิต จึงมีค่าใช้จ่ายคงที่สูง และประสบผลขาดทุนในธุรกิจ ซึ่งสหกรณ์ควรจะต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในเป็นหัวใจหลักของการบริหารจัดการ รวมทั้ง การวัดประสิทธิภาพการบริหารการผลิต และระบบการควบคุมภายในด้านต่าง ๆ มีความสำคัญในการช่วยลดต้นทุนการผลิต ทำให้สินค้าที่ผลิตได้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดการสูญเสียต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด หรือไม่มีการสูญเสียเลย การจัดการด้านการผลิตธุรกิจแปรรูปมีกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อน ควบคุมได้ยาก มักมีจุดอ่อนในการควบคุม มีความเสี่ยงที่จะเกิดการสูญเสียรั่วไหลได้ง่ายในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรวบรวมน้ำยางพาราสด การหาปริมาณเนื้อยางแห้ง (Dry Rubber Content : DRC) การผลิตยางแผ่นรมควัน การผลิตยางผสม (ยางคอมปาวด์) นำไปผ่านกระบวนการขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางพาราสำเร็จรูป การควบคุมเกี่ยวกับวัตถุดิบนำเข้าผลิต การทดสอบอัตราการผลิต สิ่งสูญเสียในการผลิต อัตราผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ได้ การคิดต้นทุนรายผลิตภัณฑ์ และควบคุมคลังสินค้าสำเร็จรูป สหกรณ์ส่วนใหญ่ยังขาดการควบคุมภายในที่ดี ที่จะป้องกันความเสี่ยง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในด้านการผลิต ส่งผลให้ต้นทุนสูง ค่าใช้จ่ายสูง และสหกรณ์ประสบผลขาดทุนในธุรกิจ สาเหตุอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะสหกรณ์ยังไม่มีคู่มือหรือแนวทางการควบคุมภายในแบบเจาะลึกลงไปในแต่ละขั้นตอนกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการวางระบบการควบคุมให้ชัดเจน และง่ายในการปฏิบัติ ทั้งนี้ จากแบบประเมินการควบคุมภายในสหกรณ์ตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเดิมเป็นการประเมินในภาพรวมของธุรกิจแปรรูปไม่ได้เจาะลึกโดยเฉพาะด้านการรวบรวมและแปรรูปยางพารา ผู้สอบบัญชีจึงไม่ได้มีการวิเคราะห์จุดอ่อนความเสี่ยงในเชิงลึกของแต่ละขั้นตอนกิจกรรม ผู้นำเสนอผลงานจึงจัดทำผลงาน เรื่องระบบการควบคุมภายในสำหรับสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา โดยเพิ่มเติม การประเมินความเสี่ยง การควบคุมภายใน จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยงในแต่ละขั้นตอนย่อยของธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา เพื่อผู้สอบบัญชีจะได้มีแนวทางในการแนะนำการวางระบบการควบคุมภายในเฉพาะด้านธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพาราให้กับสหกรณ์ และใช้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อวางแผนการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ รวมทั้ง ผู้บริหารสหกรณ์ใช้ในการติดตามผลการปฏิบัติงาน ตามแนวทางที่วางไว้ โดยใช้เป็นแบบการประเมินตนเอง เพื่อประเมินและติดตามงานได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนวิธีการในการวิเคราะห์

ศึกษาสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 9 ที่เลือกมาเป็นกรณีศึกษา 3 สหกรณ์ วิเคราะห์สภาพปัญหาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ ขั้นตอนกระบวนการรวบรวมและแปรรูปข้อมูล การเข้าใจลักษณะธุรกิจของสหกรณ์โดยการวิเคราะห์ธุรกรรมเชิงลึกการดำเนินงานธุรกิจรวบรวมและแปรรูปข้อมูลของสหกรณ์ โครงสร้างธุรกิจ ชนิดผลิตภัณฑ์อย่างพารา ขั้นตอนกระบวนการรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์อย่างพารา สภาพแวดล้อมเทคโนโลยีการผลิต ที่มีผลกระทบต่อการควบคุมภายในด้านการผลิตที่สำคัญ แบบเจาะลึกในแต่ละขั้นตอนกิจกรรมในกระบวนการของวงจรธุรกิจ

โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางบัญชีและการควบคุมภายในด้านธุรกิจรวบรวมและแปรรูปอย่างพารา ศึกษาจากการสังเกตการณ์การปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่ทุกขั้นตอนของกระบวนการรวบรวมและแปรรูปอย่างพารา และสอบถามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จากกระดาดำการ (แฟ้มชั่วคราว) ในการประเมินความเสี่ยง และประเมินการควบคุมภายใน ด้านธุรกิจรวบรวมและแปรรูปอย่างพาราของสหกรณ์ ตามแนวทางการประเมินความเสี่ยงและแนวทางการประเมินชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและจุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยงของวงจรธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตภัณฑ์อย่างพารา มาจัดทำแบบประเมินความเสี่ยง และ แบบประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในด้านธุรกิจรวบรวมและแปรรูปอย่างพาราของสหกรณ์ ปรับแบบจากกระดาดำการเดิมของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยเพิ่มเติมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ปัจจัยเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการแสดงข้อมูลในงบการเงิน เพิ่มการเชื่อมโยงให้ครอบคลุมถึงความเสี่ยงในระดับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและจุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยงที่มีในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปอย่างพารา ให้ครอบคลุมทุกขั้นตอนกิจกรรม และมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

การประเมินระบบการควบคุมภายใน เป็นการพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ของระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่ในสหกรณ์โดยการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ว่ามีความสอดคล้องหรือไม่เพียงใด และสอบทานระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ว่ายังมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันหรือไม่เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริหารว่าการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้และทำให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงระบบการควบคุมภายในให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน กล่าวโดยสรุปการประเมินระบบการควบคุมภายในมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อให้ทราบว่าระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่สามารถป้องกันหรือลดความเสี่ยงได้หรือไม่อย่างไร
- 2) เพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนด ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุ้มค่าหรือไม่เพียงใด
- 3) เพื่อให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขระบบการควบคุมภายในได้อย่างเหมาะสม ทันเวลา และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมินระบบการควบคุมภายใน ทำให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้รับทราบผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของสหกรณ์ และเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจเพื่อวางแผนและพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์ สนับสนุนผู้บริหารเกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ให้มีความเหมาะสม กระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรในสหกรณ์มีการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดและคุ้มค่า ส่งเสริมการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้ตรวจสอบกิจการ และผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยการนำผลที่ได้จากการประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ มาเป็นปัจจัยหนึ่งประกอบการประเมินความเสี่ยงเพื่อวางแผนการตรวจสอบและการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานตรวจสอบต่อไป ซึ่งรูปแบบของการประเมิน สหกรณ์ควรจัดให้มีการประเมิน ทั้ง 2 รูปแบบ ได้แก่

1) การประเมินด้วยตนเอง (Control Self Assessment) เป็นรูปแบบการประเมินในลักษณะความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารสหกรณ์กับผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้ ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารสามารถค้นพบปัญหาหรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานได้รวดเร็วและเพียงพอที่จะช่วยป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ทันเวลา

2) การประเมินอย่างเป็นอิสระ เป็นรูปแบบการประเมินโดยผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกำหนดมาตรการหรือออกแบบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ ได้แก่ ผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น ซึ่งการประเมินรูปแบบนี้จะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้บริหารสหกรณ์ว่าการประเมินระบบการควบคุมภายในได้ดำเนินการไปอย่างเที่ยงธรรม

การประเมินระบบการควบคุมภายในด้วยตนเองและการประเมินระบบการควบคุมภายในอย่างเป็นอิสระ ต่างมีความสำคัญ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการประเมินทั้งสองรูปแบบดังกล่าวควบคู่ไปด้วยกัน เพื่อช่วยเสริมส่วนที่บกพร่องหรือเป็นข้อจำกัดในแต่ละรูปแบบ อันจะทำให้การประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์มีความสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ สหกรณ์สามารถนำการควบคุมภายในตามหลักการของ COSO (Components of Internal Control) มาใช้ในการออกแบบการควบคุมและประเมินความเสี่ยง โดยในมุมมองของการควบคุมภายในและการประเมินตนเองเพื่อควบคุมความเสี่ยงในภาพรวม ตามหลักการของ COSO พิจารณาตามองค์ประกอบของการควบคุมภายใน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการควบคุมภายใน (Control Environment)
2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)
4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications)
5. การติดตามและประเมินผล (Monitoring)

ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operational Risk: O) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการปฏิบัติงานทุกๆ ขั้นตอน อันเนื่องมาจากขาดการกำกับดูแลที่ดี หรือขาดการควบคุมภายในที่ดี ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรที่ปฏิบัติงาน และความปลอดภัยของทรัพย์สิน ซึ่งการควบคุมที่ดีควรมีแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการดำเนินงานภายในสหกรณ์ ดังนี้

1) มีการแบ่งแยกหน้าที่ของคณะกรรมการ/ฝ่ายบริหารอย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนผังอำนาจดำเนินการเพื่อใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ทุกฝ่ายทราบถึงอำนาจดำเนินการหรืออำนาจตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ในทุกระดับ

2) จัดให้มีการติดตามดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและแผนที่วางไว้ โดยกำหนดดัชนีวัดผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicators: KPIs) เป็น KPI ของพนักงานทุกระดับ และรายงานความคืบหน้าของการบริหารความเสี่ยงให้แก่ผู้บริหาร

3) จัดให้มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ ประชุมร่วมกันในแต่ละฝ่าย เพื่อปรึกษาหารือ เรียนรู้ ข้อผิดพลาดในอดีตที่ผ่านมา และการคาดการณ์โอกาสที่จะเกิดในอนาคต เพื่อหามาตรการป้องกันความเสี่ยงไม่ให้เกิดขึ้น หรือให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้

4) จัดให้มีการอบรมให้แก่พนักงานทุกฝ่ายเพื่อเพิ่มความรู้ ได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

5) จัดให้มีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

6) จัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ระบบสำรองข้อมูล ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน และกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการสูญหายหรือรั่วไหลของข้อมูล

7) จัดให้มีแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจเพื่อรองรับต่อภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดและส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ

- ปัจจัยที่มีผลกระทบที่สำคัญในการวิเคราะห์ธุรกรรมเชิงลึกของสหกรณ์

ประเภทยางพาราและผลิตภัณฑ์ยางพารา

น้ำยางพาราสด (Field Latex) คือ น้ำยางธรรมชาติที่ได้จากต้นยางพารา มีลักษณะเป็นเส้นของเหลวสีขาวถึงขาวปนเหลือง ขุ่นข้น อยู่ในท่อน้ำยาง ซึ่งเรียงตัวกันอยู่ในส่วนเปลือกของต้นยางพารา ต้องใช้มีดกรีดยางเพื่อตัดท่อน้ำยางให้ขาดออกจากกัน ในน้ำยางจะมีส่วนประกอบหลักที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อยาง (เนื้อยางแห้ง) และส่วนที่ไม่ใช่ยาง โดยเนื้อยางแห้ง หมายถึง ปริมาณของเนื้อยางที่อยู่ในน้ำยาง ตามปกติในน้ำยาง

ยางก้อนถ้วย (Cup Lump) คือ น้ำยางที่เมื่อกรีดได้แล้วใส่สารเคมีให้ยางจับตัวเป็นก้อน

ยางแผ่นดิบ (unsmoked sheet) คือ ยางแผ่นที่เกษตรกรผลิตขึ้น ได้จากการนำน้ำยางสดมาทำให้เกิดการจับเป็นก้อน (coagulation) โดยใช้กรด และรีดเป็นแผ่น แล้วนำไปผึ่งให้แห้ง โดยไม่ผ่านการอบแห้งหรือรมควันหรือกระบวนการอื่นใดในการทำยางแผ่น

ยางแผ่นผึ่งแห้ง คือ ยางที่ได้จากการนำน้ำยางมาจับตัวเป็นแผ่นโดยใช้สารเคมี เช่น โซเดียมไบซัลไฟต์ในการฟอกสี และใช้พาราไนโตรฟินอล เป็นสารป้องกันเชื้อรา เป็นต้น ส่วนการทำให้แห้ง ใช้วิธีการผึ่งลมในที่ร่ม หรืออบในโรงอบ แต่ต้องปราศจากควัน

การผลิตยางแผ่นรมควัน (ribbed smoked sheet manufacture) หมายถึง การนำน้ำยางสด หรือยางแผ่นดิบมาผ่านกระบวนการผลิตเป็นยางแผ่นรมควัน และ/หรือนำยางแผ่นรมควันมาผลิตเป็นยางแผ่นรมควันอัดก้อน และ/หรือยางแผ่นรมควันอัดแท่ง

ยางแผ่นรมควัน (ribbed smoked sheet) คือ ยางแผ่นดิบที่ทำให้แห้ง ด้วยการใช้ความร้อนและควันจากการเผาไหม้ ที่มีการควบคุมอุณหภูมิในระดับที่เหมาะสม

ยางแผ่นรมควันอัดก้อน (ribbed smoked sheet bale) คือ ยางแผ่นรมควันที่มีชั้นคุณภาพเดียวกัน นำมาอัดเป็นก้อนให้มีขนาดประมาณ 50 x 60 x 50 ลูกบาศก์เซนติเมตร (cm 3)

ยางแผ่นรมควันอัดแท่ง (ribbed smoked sheet block) คือ ยางแผ่นรมควัน ที่มีชั้นคุณภาพเดียวกันนำมาอัดเป็นแท่งน้ำหนักตามความต้องการของลูกค้า

ยางแท่ง คือ ยางที่ผ่านการย่อยเป็นชิ้นเล็กๆ และอบให้แห้งด้วยความร้อนแล้วจึงอัดเป็นแท่งให้ได้คุณสมบัติทางเทคนิคตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ สามารถผลิตได้ทั้งจากน้ำยางหรือยางแห้ง เช่น ยางก้อนถ้วย และยางแผ่นดิบ ยางแท่งส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้ เป็นวัตถุดิบในการผลิตยางยานพาหนะ ซึ่งในปัจจุบันมีการนำยางแท่งมาใช้แทนยางแผ่นรมควันมากขึ้น

ยางเครป (Crepe Rubber) คือ ยางที่นำไปรีดน้ำและสิ่งสกปรกออกจากยาง สามารถทำได้จากน้ำยาง ยางก้อนถ้วย และเศษยาง

ยางสกิน (Skim latex) เป็นยางธรรมชาติที่ได้จากการจับตัวของน้ำยางสกินด้วยกรด แล้วนำยางที่ได้ไปทำการรีดแผ่นและทำให้แห้ง

ยางผสมหรือยางคอมปาวด์ (Rubber compound) เป็นยางที่นำยางแท่งและยางแผ่นรมควันมาผสมกับสารเคมี เช่น สารวัลคาไนซ์ สารตัวเร่งปฏิกิริยา สารตัวเติม เป็นต้น พร้อมทั้งจะนำไปขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยาง ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณสมบัติต่างๆ ตามที่โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพาราต้องการ โดยยางคอมปาวด์ แบ่งเป็นยางคอมปาวด์คาร์บอนแบล็ค ซึ่งผลิตจากยางแผ่นรมควัน และยางคอมปาวด์ STR 20 ซึ่งผลิตจากยางแท่ง

จุดควบคุมที่สำคัญเพื่อประเมินความเสี่ยงในกระบวนการผลิต

- การหาปริมาณเนื้อยางแห้ง (Dry Rubber Content : DRC) ตามข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีสำหรับการผลิตยางแผ่นรมควัน GOOD MANUFACTURING PRACTICES FOR RIBBED SMOKED SHEET มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ.5906-2556 THAI AGRICULTURAL STANDARD TAS 5906-2013 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) เครื่องมือและอุปกรณ์ ตู้บดตัวอย่าง เครื่องชั่งละเอียดทศนิยมอย่างน้อย 2 ตำแหน่ง จักรรีดยางขนาดเล็ก ถ้วยสแตนเลสหรือถ้วยอะลูมิเนียมสำหรับใส่ตัวอย่างเข้าตู้อบ กรดแอซติก (acetic acid) น้ำกลั่นหรือน้ำสะอาด

2) วิธีการ (1) เก็บตัวอย่างน้ำยางสด 50 g จากถังเก็บน้ำยางที่กวนให้เข้ากัน (2) ชั่งน้ำยางสด 10 g ด้วยเครื่องชั่งละเอียด ใส่ถ้วยสแตนเลสหรืออะลูมิเนียม หยอดกรดแอซติกความเข้มข้น 2% โดยปริมาตร 15-20 cm³ คนให้เข้ากัน วางไว้ให้น้ำยางจับเป็นก้อน เมื่อน้ำยางจับเป็นก้อนดีแล้วทำการรีดให้เป็นแผ่นบาง โดยมีความหนาไม่เกิน 2 มิลลิเมตร (mm) ล้างแผ่นยางด้วยน้ำกลั่นหรือน้ำสะอาดให้สะอาด 2-3 ครั้ง (3) นำแผ่นยางอบให้แห้งในตู้อบอุณหภูมิประมาณ 70°C เวลา 16-20 ชั่วโมง จนแผ่นยางแห้งเป็นแผ่นใส ไม่มีจุดขาว นำแผ่นยางใส่ในโหลสุญญากาศหรือตั้งทิ้งไว้ให้เย็น แล้วชั่งน้ำหนักแผ่นยางแห้งด้วยเครื่องชั่งละเอียด (4) คำนวณหาเปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้ง DRC ตามสูตรดังนี้

$$\text{ปริมาณเนื้อยางแห้ง (\%)} = \frac{\text{น้ำหนักยางแห้ง (กรัม)} \times 100}{\text{น้ำหนักน้ำยางสด (กรัม)}}$$

- การควบคุมในขั้นตอนกระบวนการผลิตยางคอมปาวด์และขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ 1 การผสมวัตถุดิบ (Mixing) โดยใช้เครื่องจักรในการผสม ส่วนผสม 3 ประเภท ได้แก่ 1) ยางแผ่นรมควัน 2) ผงเขม่าดำ (Carbon Black) 3) สารเคมีต่าง ๆ ที่นำมาผสมกับยาง และผงเขม่าดำ เพื่อเร่งปฏิกิริยาในการผลิต แบ่งตามประเภทสารเคมี ได้แก่ สารที่ทำให้ยางคงรูป (Vulcanizing Agent) คือ กำมะถัน สารป้องกันยางเสื่อมสภาพ (Protective Agent) ได้แก่ สารไอโซน สารช่วยในกระบวนการผลิต เช่น น้ำมัน ช่วยให้ยางนิ่มนวล สารกระตุ้น (Activator) เช่น ZnO, Stearic Acid สารตัวเร่ง (Accelerator) เช่น TMTD MBTS CBS OTHER สารอื่น ๆ เช่น สารที่ทำให้ยางฟู, สารป้องกันไฟฟ้า, หรือใส่ให้ยางมีสีต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 การเตรียมก่อนขึ้นรูป (Foaming) โดยเตรียมแม่พิมพ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขึ้นรูปชิ้นงาน เพื่อให้มีขนาด/น้ำหนัก ให้ได้ตามรูปร่างที่ต้องการ

ขั้นที่ 3 การอบยาง (Curing Machine) ใช้เครื่องจักรสำหรับขึ้นรูปยาง นำยางที่ผสมแล้วมาขึ้นรูปเป็นลักษณะของชิ้นส่วนต่าง ๆ เครื่องจักรที่สหกรณ์ใช้ในการขึ้นรูปยาง คือ เครื่องอบยาง (Curing Press) ทำหน้าที่อัดเป็นยางสำเร็จรูป มีฝาครอบเปิด-ปิดได้ ภายในมีแม่พิมพ์ร้อนเพื่ออบให้ยางสุก สำหรับการผลิตรองเท้าบูท ส่วนเครื่องจักรประเภท (Injection) ใช้วิธีการฉีดยางเข้าไปในเบ้าพิมพ์ และใช้เครื่องจักรประเภท (Compression) ลักษณะเบ้าพิมพ์ โดยนำยาง Compound มาวางใส่เบ้าพิมพ์แทนการฉีด สำหรับการผลิตแผ่นพื้น

ขั้นที่ 4 ตัดเนื้อยางส่วนที่เกิน (Trimming) โดยวิธีตัดแต่งด้วย กรรไกร บีมตัด เครื่องตัดใช้ในโทรเจน หรือใช้น้ำในการตัด

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบคุณภาพ (QC) ได้ผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูปตามลักษณะแม่พิมพ์

- การควบคุมด้านการผลิตตามเทคโนโลยีการผลิตยาง (Mixing)

การจะผลิตยางคอมปาวด์ต้องอาศัยเทคโนโลยีต่าง ๆ การออกสูตรเคมียางและการผสมยาง เพื่อให้ได้ยางคอมปาวด์ที่นำไปขึ้นรูปและคงรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ

การออกสูตรเคมียาง (Compounding formulation) เป็นขั้นตอนแรกในการผลิตผลิตภัณฑ์ยางพารา จะส่งผลต่อคุณสมบัติหรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ยางพารา ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติและการใช้งานของยางแต่ละชนิดโดยละเอียด ต้องรู้หน้าที่กลไกการทำงานของสารเคมีต่าง ๆ ที่จะผสมลงไปยางและเครื่องจักรที่ใช้ในการผสม จุดประสงค์หลักของการออกสูตรเคมียาง คือ 1) เพื่อให้สามารถขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ตามที่ต้องการ (Processability) 2) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ (Properties) และ 3) เพื่อควบคุมต้นทุนและราคาตามที่ต้องการ (Price)

โดยทั่วไป ส่วนประกอบของสารเคมีในสูตรเคมียาง ประกอบด้วย 1) สารวัลคาไนซ์ (Vulcanizing agent) 2) สารตัวเร่งปฏิกิริยา (Accelerator) 3) สารกระตุ้นปฏิกิริยา (Activator) 4) สารป้องกันการเสื่อมสภาพ (Antidegradants) 5) สารตัวเติม (Fillers) 6) สารทำให้ยางนิ่มและสารช่วยในกระบวนการผลิต (Plasticizers and processing aids) 7) สารอื่น ๆ เช่น สี (Pigments) สารทำให้เกิดฟอง (Blowing agents) และสารหน่วงการติดไฟ (Flame retardants)

เมื่อออกสูตรเคมียางเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนถัดมา คือ การผสมยางกับสารเคมีเข้าด้วยกัน โดยใช้เครื่องผสมยาง ยางที่ผ่านการผสมสารเคมีแล้ว เรียกว่า ยางคอมปาวด์ (Rubber compound) การผสมยาง เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อคุณสมบัติและคุณภาพของผลิตภัณฑ์

เนื่องจากถ้าสารเคมีที่เติมลงไปในยางกระจายตัว (Distribution) หรือแตกตัว (Dispersion) ได้ไม่ดี ก็จะมีส่งผลโดยตรงต่อความสม่ำเสมอของคุณภาพผลิตภัณฑ์ การใช้กระบวนการผสมที่แตกต่างกัน เช่น การใช้เครื่องผสมคนละชนิดกัน สภาพการผสมที่แตกต่างกัน หรือแม้แต่การจัดลำดับการเติมสารเคมีลงไป ในเครื่องผสมที่แตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณสมบัติที่ต่างกัน แม้ว่าจะเป็นยางสูตรเดียวกันก็ตาม ดังนั้น สหกรณ์ที่ทำการผลิตจำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของการผสม โดยนำยางคอมปาวด์ที่ได้จากการผสมแต่ละครั้ง (Batch) ไปทดสอบความหนืดมูนนี่ (Mooney viscosity) และคุณสมบัติการ คงรูปของยาง (Cure characteristics) เพื่อควบคุมคุณภาพให้คงที่

- การควบคุมด้านการผลิตโดยการตรวจสอบคุณภาพของยางคอมปาวด์ เป็นการเก็บตัวอย่างยางคอมปาวด์นำเข้าห้องแลปเพื่อตรวจสอบคุณภาพให้แน่ใจว่ายางคอมปาวด์ที่ผลิตได้มีคุณภาพเป็นไปตามข้อกำหนดด้านคุณภาพ เป็นการช่วยควบคุมความสม่ำเสมอทางคุณภาพของการผลิตที่สำคัญ โดยตรวจสอบคุณสมบัติพื้นฐานต่าง ๆ ของยางคอมปาวด์ ใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ความหนืดมูนนี่ (Mooney viscosity) คือ การวัดคุณสมบัติการไหลของยาง ความหนืดมูนนี่ โดยใช้เครื่องทดสอบที่เรียกว่า “เครื่องมูนนี่ วิสโคมิเตอร์ (Mooney viscometer)” เป็นหนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของยางคอมปาวด์ ที่ต้องตรวจสอบเพราะเป็นคุณสมบัติที่บ่งชี้ความสามารถในการไหลหรือการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของยางคอมปาวด์ ยางที่มีความหนืดต่ำจะไหลได้ง่ายและทำให้กระบวนการผลิตเป็นไปได้อย่างง่ายดาย

- 2) การทดสอบลักษณะการวัลคาไนซ์ (Cure characteristics) เป็นการวัดลักษณะการวัลคาไนซ์ ได้แก่ ระยะเวลาสกอร์ช (Scorch time) และระยะเวลาในการวัลคาไนซ์ (Curing time) ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของยางคอมปาวด์ที่ส่งผลต่อกระบวนการผลิต คือ ถ้ายางเกิดการวัลคาไนซ์เร็วเกินไป หรือ มีระยะเวลาสกอร์ชที่สั้นเกินไป ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในระหว่างการไหลขึ้นรูปได้ เช่น ยางไหลได้ไม่เต็มแม่พิมพ์ ดังนั้น ในการออกสูตรเคมียาง จึงต้องออกสูตรให้ยางคอมปาวด์มีระยะเวลาสกอร์ชที่ยาวเพียงพอที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการผลิต และยางคอมปาวด์ก็ควรจะมีความสามารถในการวัลคาไนซ์ที่สั้น เพื่อทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง และเพิ่มผลผลิตภาพการผลิต

เป็นขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต ถ้าหากมีการชั่งน้ำหนักของสารเคมีในกลุ่มที่ทำให้ยางวัลคาไนซ์ผิด หรืออาจเติมสารเคมีผิดขั้นตอนก็จะส่งผลทำให้ลักษณะการวัลคาไนซ์ของยางผิดปกติได้

- 3) การทดสอบความแข็ง (Hardness) คือ การทดสอบการต้านทานการเปลี่ยนรูป (Deformation) ของวัสดุ ซึ่งค่าที่วัดได้จากการทดสอบจะไม่ใช่ว่าค่าสัมบูรณ์แต่จะเป็นค่าในเชิงเปรียบเทียบ (Relative term) ค่าความแข็งที่กล่าวถึงนี้จะแตกต่างไปจากค่าความต้านทานการขัดสี (Abrasion resistance) หรือค่าความต้านทานการสึกหรอ (Wear resistance) ของวัสดุ

- 4) การวัดค่าความถ่วงจำเพาะและค่าความหนาแน่นของพอลิเมอร์ มีความสำคัญในการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์

ค่าความถ่วงจำเพาะ (Specific gravity) ของพอลิเมอร์ คือการหาสัดส่วนระหว่างน้ำหนักของวัสดุพอลิเมอร์ที่ทดสอบเทียบกับน้ำหนักของน้ำที่มีปริมาตรเท่าวัสดุ ณ อุณหภูมิที่กำหนด (เช่น 23 °C) ดังนั้น ค่าความถ่วงจำเพาะจึงเป็นค่าที่ไม่มีหน่วย

ค่าความหนาแน่น (Density) คือ น้ำหนักต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรของวัสดุนั้น ซึ่งจะ เป็นค่าที่มีหน่วยเป็นกรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร หรือปอนด์ต่อลูกบาศก์ฟุต

จากการสแกนธุรกรรมเชิงลึกในวงจรธุรกิจของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะได้ข้อมูลที่เพียงพอในการนำมาระบุปัจจัยเสี่ยงและจุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยงในแต่ละปัจจัยเสี่ยง ข้อมูลนี้ผู้สอบบัญชีจะได้นำไปประเมินความเสี่ยง โอกาสเกิดผลกระทบและจัดระดับความเสี่ยง และนำความเสี่ยงที่เหลืออยู่ไปกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อลดความเสี่ยงลงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ต่อไป

การระบุปัจจัยเสี่ยงและประเมินความเสี่ยง เพื่อวางแผนการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรวิเคราะห์ความเสี่ยงตามขั้นตอนกิจกรรมของแต่ละวงจรธุรกิจ และแต่ละหัวรายการบัญชีที่ปรากฏในงบการเงิน และระบุปัจจัยเสี่ยงโดยประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบกับการแสดงข้อมูลในงบการเงินที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ดังนั้น การระบุปัจจัยเสี่ยงจึงควรพิจารณาให้ครอบคลุมถึงความเสี่ยงในระดับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ โดยสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ที่ใช้ในการพิจารณาการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้น แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) เกี่ยวกับประเภทของรายการและเหตุการณ์สำหรับระยะเวลาที่ตรวจสอบ (2) เกี่ยวกับยอดคงเหลือทางบัญชี ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี และ (3) เกี่ยวกับการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล

(1) สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ เกี่ยวกับ ยอดคงเหลือทางบัญชี ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี

(1.1) การเกิดขึ้นจริง (OCCURRENCES : O) คือรายการและเหตุการณ์ทุกรายการที่ถูกบันทึกนั้น เกิดขึ้นจริงและเกี่ยวข้องกับกิจการ

(1.2) ความครบถ้วน (COMPLETENESS : C) คือ รายการและเหตุการณ์ทุกรายการที่ควรจะถูกบันทึกได้ถูกบันทึกแล้ว

(1.3) ความถูกต้อง (ACCURACY : A) คือ จำนวนเงินและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับรายการและเหตุการณ์ที่ถูกบันทึก ได้ถูกบันทึกอย่างเหมาะสม

(1.4) การตัดยอด (CUTOFF : CU) คือ รายการและเหตุการณ์ได้ถูกบันทึกในรอบระยะเวลาบัญชีที่ถูกต้อง

(1.5) การจัดประเภทรายการ (CLASSIFICATION : CL) คือ รายการและเหตุการณ์ได้ถูกบันทึกในบัญชีที่เหมาะสม

(2) สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ เกี่ยวกับ เกี่ยวกับยอดคงเหลือทางบัญชี

(2.1) ความมีอยู่จริง (EXISTENCE : E) คือ สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น มีตัวตนหรือมีอยู่จริง

(2.2) กรรมสิทธิ์และข้อผูกพัน (RIGHTS AND OBLIGATIONS : R&O) คือ กิจการถือหรือควบคุมสิทธิในสินทรัพย์และมีหนี้สินที่กิจการมีข้อผูกพัน

(2.3) ความครบถ้วน (COMPLETENESS : C) คือ สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น ทั้งหมดที่ควรบันทึก ได้ถูกบันทึกแล้ว

(2.4) การแสดงมูลค่าและการปันส่วน (VALUATION AND ALLOCATION : V&A) คือ สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้นที่แสดงในงบการเงินแสดงด้วยจำนวนที่เหมาะสมและผลจากการปรับมูลค่าหรือการปรับปรุงการปันส่วนได้ถูกบันทึกอย่างเหมาะสม

(3) สิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ เกี่ยวกับ การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล

(3.1) การเกิดขึ้นจริง และกรรมสิทธิ์และข้อผูกพัน (OCCURRENCE AND RIGHTS AND OBLIGATIONS : O&R) คือ การเปิดเผยเหตุการณ์ รายการและประมาณการอื่นๆ เกิดขึ้นจริงและเกี่ยวข้องกับกิจการ

(3.2) ความครบถ้วน (COMPLETENESS : C) คือ การเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดที่ควรรวมอยู่ในงบการเงินได้รวมไว้แล้ว

(3.3) การจัดประเภทรายการและการเข้าใจได้ (CLASSIFICATION AND UNDERSTANDABILITY : C&U) คือ ข้อมูลทางการเงินมีการแสดงและอธิบายอย่างเหมาะสมและเปิดเผยอย่างชัดเจน

(3.4) ความถูกต้องและการแสดงมูลค่า (ACCURACY AND VALUATION : A&V) คือ ข้อมูลทางการเงินและอื่นๆ ได้ถูกเปิดเผยด้วยจำนวนเงินที่เหมาะสม

จากผลการประเมิน พบว่าปัจจัยเสี่ยงที่มีความเสี่ยงสูง ของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา มีดังนี้

1) วงจรการซื้อขายผลิตผลและจ่ายเงิน

1.1) ปัจจัยเสี่ยง ด้านการรับผลิตผล และหลักฐานการซื้อจากระบบโปรแกรมรับซื้อน้ำยาง

- บันทึกรับผลิตผลไม่ถูกต้องตามที่ซึ่งจริง (A)
- บันทึกสมุดคุมรับน้ำยางไม่ถูกต้อง ออกหลักฐานรับน้ำยางโดยไม่ได้มีการรับน้ำยางจริง (A, O)
- การจัดทำเอกสารหลักฐานการซื้อผลิตผลไม่ถูกต้องครบถ้วน (A,C)
- การบันทึกยอดซื้อไม่ถูกต้องครบถ้วน (A, C) การจ่ายเงินซื้อผลิตผลไม่ถูกต้อง (A)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีการควบคุมโดยหัวหน้าฝ่าย ตรวจสอบการชั่งผลิตผล การออกใบชั่งผลิตผลให้ถูกต้องตรงตามหมายเลขรหัสประจำถังส่งน้ำยางของสมาชิกที่มาส่งน้ำยาง ให้การออกหลักฐานเฉพาะรายที่มาส่งจริง

- การบันทึกสมุดคุมใบรับน้ำยางประจำวัน มีการตรวจสอบให้ถูกต้องโดยหัวหน้าฝ่ายตรงตามใบชั่ง ได้แก่ รหัสส่งน้ำยาง ชื่อ-สกุล น้ำหนักรวม น้ำหนักภาชนะ น้ำหนักสุทธิ ระบุสมาชิก ไม่ใช่สมาชิก

- บันทึกรับซื้อน้ำยางในระบบโปรแกรมฯ ตามใบชั่งและผลการทดสอบค่า DRC และออกหลักฐานใบรับผลิตผลและค่านวนเงินจากระบบโปรแกรมฯ หัวหน้าฝ่าย ตรวจสอบความถูกต้องก่อนส่งไปฝ่ายการเงินเพื่อจ่ายเงิน

- พิมพ์รายงานสรุปประจำวันจากระบบโปรแกรมฯ ตรวจสอบให้ถูกต้องตรงกับเอกสารการชั่ง และมีการเก็บสถิติส่วนต่างของน้ำยางสด กับปริมาณเนื้อยางแห้งที่คำนวณได้ในแต่ละครั้ง

1.2) ปัจจัยเสี่ยงด้านการหาปริมาณเนื้อยางแห้ง (Dry Rubber content: DRC)

- การแบ่งแยกหน้าที่ไม่เหมาะสม, กำหนดขั้นตอนงานไว้มั่วชัดเจน กำหนดระเบียบปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ทำให้การคำนวณหาปริมาณเนื้อยางแห้งและค่านวนเงินซื้อผลิตผลยางพารา ไม่ถูกต้อง (A)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีระเบียบกำหนดวิธีการทดสอบหาค่า DRC ด้วยวิธีมาตรฐานสำหรับปฏิบัติและควบคุมการทดสอบหาค่า DRC ให้ปฏิบัติเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด

- มีการตรวจทานการตีตราห้อยตัวอย่างให้ตรงกันกับรหัสส่งน้ำยางสดทุกครั้ง การตักตัวอย่างน้ำยางสด มีการควบคุมให้แม่นยำ ได้น้ำหนัก 10 กรัม เท่ากันทุกราย

- ควบคุมการทำแผ่นยางแห้งตัวอย่าง การอบแห้ง อ่านค่าจากชั่ง Digital ให้ถูกต้องแม่นยำ จัดบันทึกน้ำหนักแผ่นยางแห้งตัวอย่าง ถูกต้องตรงตามรหัสแผ่นยางตัวอย่าง และรหัสส่งน้ำยางสด

- ตรวจทานการคำนวณหาค่าเปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้งของน้ำยางสด (% DRC) และการคำนวณปริมาณเนื้อยางแห้งของน้ำยางสด แต่ละรหัสที่ส่งน้ำยางให้ถูกต้องตาม % DRC ของยางแห้งตัวอย่าง ตามสูตรการคำนวณ

1.3) ปัจจัยเสี่ยงด้านต้นทุนขาย การคำนวณเงินซื้อผลิตผล (น้ำยางพารา)

- การคำนวณเงินซื้ออย่างไม่ถูกต้อง หรือ มีการออกไปซื้ออย่างไม่ได้มีการรับน้ำยางจริง (A, O)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- การระบุราคาซื้อ/ก.ก. ในแต่ละรหัสที่ส่งน้ำยางสด มีการตรวจทานให้ถูกต้องตรงตาม Rate ในตารางราคารายแห้ง แต่ละช่วง % DRC ที่สหกรณ์กำหนดไว้

- การคำนวณราคาซื้อรวมแต่ละใบซึ่งให้กับแต่ละรหัสที่ส่งน้ำยางสด มีการตรวจให้ถูกต้องตามปริมาณยางแห้งและราคาซื้อ/ก.ก. ก่อนส่งไปยังฝ่ายจ่ายเงิน

1.4) ปัจจัยเสี่ยงด้านการจ่ายเงินค่าผลิตผล-น้ำยางพารา

- เจ้าหน้าที่รับผลิตผลนำไปรับน้ำยางที่ออกเกินมาเบิกจ่ายเงินให้กับตนเอง รายการซื้อไม่ได้เกิดขึ้นจริงและการจ่ายเงินไม่ถูกต้อง หลักฐานไม่ครบถ้วน (O, A, C)

จุดควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง

- มีการแบ่งแยกหน้าที่เหมาะสม แยกระหว่าง เจ้าหน้าที่รับผลิตผล เจ้าหน้าที่ทดสอบหาน้ำหนักยางแห้ง % DRC และเจ้าหน้าที่จ่ายเงิน

- ตรวจทานรหัส/รายชื่อที่ส่งน้ำยางจริง ไปรับผลิตผลและใบทดสอบ % DRC การคำนวณเงินให้ถูกต้องตรงกัน โดยฝ่ายการเงิน ก่อนจ่ายเงิน

- จ่ายเงินให้โดยตรงกับเจ้าของผลิตผล ให้ลงลายมือชื่อผู้รับเงินต่อหน้าผู้จ่ายเงิน ควบคุมไม่ให้มีการรับเงินค่าน้ำยางแทนโดยเจ้าหน้าที่รับผลิตผล หรือ การเงิน

2. วงจรการขายผลิตผล / การส่งผลิตผลเข้าสู่ธุรกิจแปรรูปของสหกรณ์เอง

2.1) ปัจจัยเสี่ยงด้านการขายผลิตผลน้ำยางพารา/สินค้าแปรรูป (ยางแผ่นรมควัน)

- มีการแก้ไขราคาขายในหลักฐาน, รายการขายไม่ถูกต้องไม่ครบถ้วน (A, C)

- เจ้าหน้าที่รับเงินขายสินค้านำเงินไปใช้ส่วนตัว ไม่ลงบัญชี รายการขายไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง (O , A)

- การบันทึกปริมาณและมูลค่าวัตถุดิบนำเข้าผลิตไม่ถูกต้อง (A)

- น้ำหนักยางขาดหาย บันทึกผลิตผลขาดบัญชีไม่ถูกต้อง (A , C)

จุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยง

- กำหนดการรับเงินจากการขายโดยโอนเข้าบัญชีหรือรับเช็คระบุเข้าบัญชีเท่านั้น
- มีการวิเคราะห์หาผลต่างน้ำหนักรายสดที่รับเข้ากับน้ำหนักรายสดที่ซิงขาย ทุกรอบการขาย เพื่อบันทึกส่วนต่างในแต่ละรอบ ให้ตรงกับผลิตผลที่มีอยู่จริง มีการบันทึกตัด Stock น้ำยาพาราถูกต้อง โดยตัดเป็นรอบๆ ที่ส่งออกไปจริง
- มีการทดสอบหาค่า % DRC รวม และ % DRC เฉลี่ย ในแต่ละรอบการส่งและตรวจสอบราคาขาย การตกลงราคาขายที่กำหนดให้ถูกต้องตรงกัน
- มีการแต่งตั้งกรรมการทดสอบอัตราน้ำหนักรายสดตามสภาพของน้ำยาพารา และจัดทำรายงานผลการทดสอบไว้เป็นหลักฐานเพื่อถือเป็นเกณฑ์ของสหกรณ์
- มีการจัดทำใบส่งผลิตผลเข้าผลิต ตรวจสอบให้ถูกต้องตามปริมาณที่ส่งผลิตจริงลงลายมือชื่อผู้ส่ง-ผู้รับเข้าผลิต/แปรรูป ตรวจสอบการตัด Stock ผลิตผลน้ำยาพารา และบันทึกบัญชีให้ถูกต้อง

2.2) ปัจจัยเสี่ยงด้านสินค้าคงเหลือ ทะเบียนคุมสินค้า (ผลิตผล-น้ำยาพารา)

- บันทึกทะเบียนคุมผลิตผลน้ำยาพารา/สินค้าแปรรูป(ยางแผ่นรมควัน) ไม่ถูกต้องไม่ครบถ้วน (A , C)
- สินค้าคงเหลือ ผลิตผลน้ำยาพารา/สินค้าแปรรูป(ยางแผ่นรมควัน)ไม่มีอยู่จริง (E)
- ติราคาสินค้าคงเหลือ ไม่ถูกต้อง มีผลิตผลเสียหายขาดบัญชี (A)

จุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยง

- การบันทึกทะเบียนคุมสินค้า (Stock) ผลิตผลน้ำยาพารา ที่รับเข้า(ซื้อ) น้ำหนักและราคาถูกต้องตามหลักฐานการซื้อ รายงานการรับซื้อฯ ประจำวัน การตัด Stock จ่ายออก ตรงกับหลักฐานการขาย โดยบันทึกคู่กันทั้งปริมาณ น้ำยาสด และปริมาณเนื้อยางแห้งที่คำนวณได้ตาม % DRC
- หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบ Stock ตามบัญชีทุกสิ้นวัน กรณีส่งน้ำยาออกไปหมด แต่ในทะเบียนคุมตามบัญชียังมียอดคงเหลือ ต้องตรวจสอบหาสาเหตุทันทีทุกสิ้นวัน เพื่อบันทึกให้ถูกต้องตรงกัน และจัดทำรายงานวิเคราะห์น้ำหนักรายส่วนต่าง
- กรณีพบรายการผิดปกติ เช่น Stock ติดลบ ปริมาณขายมากกว่าปริมาณที่ซื้อ ให้ตรวจสอบหาสาเหตุทันที เพื่อปรับปรุงการบันทึกให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง
- มีการควบคุมดูแล การเก็บรักษาผลิตผลที่รวบรวมไว้โดยเหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญเสียเสียหาย
- มีการจัดทำรายงาน สรุป Stock ผลิตผลที่รวบรวม แยกปริมาณที่ส่งออกขาย และปริมาณส่งเข้าแปรรูปในสหกรณ์เอง ไว้ให้ถูกต้องตรงกับปริมาณที่รวบรวม

3. วงจรการผลิต/แปรรูปยางแผ่นรมควัน (ต้นทุนการผลิต)

3.1 ปัจจัยเสี่ยงด้านวัตถุดิบทางตรง ชื่อวัตถุดิบ

- การบันทึกรับวัตถุดิบจากธุรกิจรวบรวมไม่ถูกต้อง ทั้งปริมาณและราคา (A)
- การบันทึกวัตถุดิบใช้ไปไม่ถูกต้องครบถ้วน (A , C)
- การบันทึกผลิตภัณฑ์ที่ได้ไม่ถูกต้องครบถ้วน ไม่บันทึกปริมาณที่ผลิตได้ (A , C)

จุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยง

- การรับน้ำยางพาราที่สหกรณ์รวบรวม เข้าโรงงานแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน มีใบส่งเข้าผลิต บันทึกวัตถุดิบ ปริมาณและราคา ให้ถูกต้องในแต่ละวัน ฝ่ายบัญชีบันทึกบัญชีให้ถูกต้องตรงกันโดยโอนบัญชีซื้อผลิตผล เป็นซื้อวัตถุดิบ

- หัวหน้าฝ่ายผลิตมีการควบคุมขั้นตอนการผลิตให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดการเบิกใช้สารเคมีวัสดุโรงงาน มีการจัดทำรายงานการผลิตประจำวัน ตามรอบการผลิต บันทึกวัตถุดิบนำเข้ายางแผ่นรมควันที่ผลิตได้ ตรวจสอบคุณภาพ(QC) และบันทึกทะเบียนคุม (Stock) ยางแผ่นรมควัน ให้ถูกต้อง

- มีการทดสอบหาอัตราสิ่งสูญเสียในการผลิต ว่าเป็นเกณฑ์ของสหกรณ์เอง

- มีการตรวจทานการจัดประเภทรายการค่าใช้จ่ายเข้าต้นทุนผลิตให้ถูกต้องก่อนการบันทึกรายการบัญชี

3.2 ปัจจัยเสี่ยงด้านค่าแรงงานทางตรง

- ไม่ได้ปฏิบัติงานจริงแต่มีการเบิกจ่ายค่าแรง (O)

- หลักฐานการจ่ายค่าแรงไม่ครบถ้วน (C)

จุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยง

- มีการควบคุมการส่งเบิกค่าแรงงาน มีการตรวจทานตารางเวลาการทำงานตามที่ปฏิบัติงานจริง รับรองโดยหัวหน้าฝ่ายผลิต เจ้าหน้าที่การเงิน ตรวจทานการคำนวณให้ถูกต้องตามอัตราค่าแรงรายคน

3.3 ปัจจัยเสี่ยงด้านค่าใช้จ่ายในการผลิต

- การปันส่วนค่าใช้จ่ายเข้าต้นทุนผลิตไม่ถูกต้อง (A)

- จัดประเภทรายการต้นทุนผลิตไม่ถูกต้อง (CL)

จุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยง

- มีการกำหนดเกณฑ์ในการปันส่วนค่าใช้จ่ายไว้ชัดเจนเหมาะสม และตรวจทานการปันส่วนค่าใช้จ่ายเข้าต้นทุนผลิตให้ถูกต้องตามเกณฑ์

บทสรุป

การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง เป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่สหกรณ์ควรต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน ซึ่งรวมถึงการดูแลทรัพย์สิน การป้องกันหรือลดความผิดพลาดความเสียหาย การรั่วไหล การสิ้นเปลืองหรือการทุจริตในสหกรณ์ ด้านความเชื่อถือได้ของรายงานการเงินและรายงานที่มีใช้การเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่กำหนด ตลอดจน มีแนวทางในการจัดการกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่จะกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ มีการบริหารระบบการควบคุมภายในให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดยติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้ผู้บริหารและพนักงานทุกระดับตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการควบคุมภายในจนเกิดวัฒนธรรมการควบคุมภายในที่ดี เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารความเสี่ยงยุคที่มีการแข่งขันและความไม่แน่นอนสูง ทำให้ความเสี่ยงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสหกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการควบคุมจึงต้องมีการติดตามและดัดแปลง รวมทั้ง การตรวจสอบให้เหมาะสม ระบบการควบคุมภายในทุกระดับของแต่ละฝ่าย

ในสหกรณ์จำเป็นต้องมีการสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด และมีการประเมินผลประเมินคุณภาพการทำงาน เป็นระยะทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง เป็นเรื่องที่ต้องทำไปด้วยกันอย่างแยกกันไม่ได้ ต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบปกติโดยไม่รู้สึกรว่เป็นเรื่องภาระที่เพิ่มขึ้น

กรรมการสหกรณ์ควรติดตามการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายว่าได้ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่ได้วางระบบไว้ และตามมาตรฐานการผลิตที่กำหนดรวมทั้งลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต โดยใช้แบบประเมินตนเองแต่ละขั้นตอนงานเพื่อทราบประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามระบบควบคุมให้มีประสิทธิภาพเพื่อปิดจุดอ่อนของการควบคุม และป้องกันความเสี่ยงหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์ได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารสหกรณ์สามารถใช้ผลจากการศึกษานี้เป็นแนวทางปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน และติดตามผลการปฏิบัติงาน ตามแนวทางที่วางไว้ เพื่อประเมินและติดตามงานได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรวิเคราะห์ธุรกรรมเชิงลึกในธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา หรือธุรกิจแปรรูปอื่น ๆ ของสหกรณ์ให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ก่อนการประเมินความเสี่ยงและประเมินการควบคุมภายในจุดควบคุมเพื่อชดเชยความเสี่ยงในแต่ละขั้นตอนย่อยของธุรกิจรวบรวมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา ทั้งนี้ในการประเมินความเสี่ยงเพื่อวางแผนการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะสามารถระบุปัจจัยเสี่ยงได้ชัดเจนและครอบคลุมเชื่อมโยงกับปัจจัยเสี่ยงที่จะกระทบกับงบการเงินหรือสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ เพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสมตามระดับความเสี่ยงที่ประเมินไว้ ซึ่งผู้สอบบัญชีสามารถใช้ผลจากการศึกษานี้ เป็นแนวทางในการให้คำแนะนำการวางระบบการควบคุมภายในเฉพาะด้านธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพาราให้กับสหกรณ์ และใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ และประเมินความเสี่ยงก่อนวางแผนการสอบบัญชีสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา และธุรกิจแปรรูปอื่น ๆ รวมทั้ง หน่วยงานที่กำกับดูแลแนะนำสหกรณ์ สามารถใช้เป็นคู่มือในการแนะนำให้สหกรณ์ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมกับสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจรวบรวมและแปรรูปยางพารา และธุรกิจแปรรูปอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

การบริหารงานสหกรณ์ด้วยข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดย สุภัคจิรา ปิ่นจอม

ภารกิจหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และพัฒนาสหกรณ์ให้ทำบัญชีได้ใช้บัญชีเป็นอย่างยั่งยืนนั้น กรมฯ ได้คิดนวัตกรรมพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยจัดทำโปรแกรมระบบบัญชีสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภทใช้ในการจัดทำบัญชี งบการเงิน และระบบบัญชีธุรกิจต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำรวดเร็ว และมีข้อมูลทางการเงินการบัญชีใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ได้ทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้ง กรมฯ ได้พัฒนาต่อยอดระบบสารสนเทศเป็น Application การใช้ข้อมูลทางการเงิน ระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Smart 4 M) โดยใช้ข้อมูลทางการเงินการบัญชีที่มีอยู่ในระบบสารสนเทศของสหกรณ์ นำมาใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ผ่านทาง Application แต่ปัจจุบันพบว่า การส่งเสริมให้สหกรณ์นำไปใช้งานยังไม่สามารถขยายผลออกไปได้กว้างขวางเท่าที่ควร ทั้งในระดับผู้บริหารสหกรณ์ ฝ่ายจัดการสหกรณ์ และระดับสมาชิกรายบุคคล ยังไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการสื่อสารสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนเพียงพอ ผู้นำเสนอผลงานจึงได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมถึง การขยายผลต่อไปในการใช้ Application Smart 4 M ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อทราบถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จ หรือ ปัญหาอุปสรรค ในการใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว นำมาจัดทำแนวทางในการให้บริการและส่งเสริมสหกรณ์เป้าหมายในระดับจังหวัดและการขยายผลไปยังสหกรณ์อื่น ๆ ในระดับภาคให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

จากการศึกษาข้อมูลการพัฒนาการให้บริการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การบริหารงานสหกรณ์ด้วยข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้แก่ โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (Cooperative Full Pack Accounting Software : FAS) และระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Smart 4 M) โดยศึกษาจากข้อมูลรายงานการให้บริการและการติดตามผลการใช้งานโปรแกรมฯ ระดับจังหวัดและระดับภาค รวมทั้ง วิเคราะห์จากแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษาสามารถสรุปเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ศึกษาการพัฒนากระบวนเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
2. ศึกษาการให้บริการและส่งเสริมสหกรณ์ที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้แก่ โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (Cooperative Full Pack Accounting Software : FAS) และระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Smart 4 M)
3. ศึกษาการบริหารงานของสหกรณ์ แนวทางในการพัฒนาด้านอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ และบุคลากรของสหกรณ์ ปัญหาอุปสรรค ปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดของสหกรณ์ ในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
4. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย เรื่อง การบริหารงานสหกรณ์ด้วยข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยเป็นการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10 ในส่วนของเกษตรกร ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และกรรมการสหกรณ์ ของสหกรณ์ภาคเกษตรในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 18

สหกรณ์ และส่วนภาครัฐ ได้แก่ หัวหน้าสำนักงานฯ ผู้สอบบัญชี ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ที่ทำหน้าที่ดูแลแนะนำ สหกรณ์ และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับภาค ที่ทำหน้าที่ให้บริการและติดตามผลการ ใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (Cooperative Full Pack Accounting Software : FAS) และระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Smart 4 M)

1. ผลการศึกษาการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

จากวิวัฒนาการระบบบัญชีของสหกรณ์ตั้งแต่ยุคแรก ๆ จะพบว่า แต่เดิมสหกรณ์ทำบัญชี ด้วยมือ ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการเงิน มีจุดอ่อนให้เกิดการข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อน ได้ง่าย การปิดบัญชีและการสอบบัญชีทำได้ยากและใช้เวลานาน และอาจส่งผลเกิดการทุจริตต่อมามีการ นำระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาใช้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ครบทุกกระบวนการงาน ยังมีการใช้ระบบการบันทึกใน กระดาษ ทำให้การบริหารจัดการสหกรณ์บัญชีดีขึ้น แต่ก็ยังมีจุดบกพร่อง ด้านการเงินการบัญชียังไม่ดีพอ ทำให้การให้บริการแก่สมาชิกยังไม่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสหกรณ์ขาดข้อมูลแบบ Real-Time ในการ บริหารจัดการสหกรณ์ส่งงบล่าช้าและการสอบบัญชียังล่าช้าอยู่ จนถึงยุคที่สหกรณ์นำโปรแกรมระบบ บัญชีสหกรณ์ครบวงจร (Full Pack Accounting Software : FAS) มาใช้ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการ ให้บริการแก่สมาชิก สร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน ผู้บริหารสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของ กิจการได้อย่างรวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์ การปิดบัญชี สามารถทำได้รวดเร็ว ยกระดับการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีสหกรณ์แบบครบวงจร

จนถึงยุค Thailand 4.0 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้สร้างนวัตกรรมในการช่วยให้การ ปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีได้ง่าย และลดเวลาในการปฏิบัติงานภายใต้การทำงานน้อยแต่ได้ผล มาก กล่าวคือ ได้มีการจัดระบบงานสอบบัญชีจากการที่สหกรณ์ได้ใช้โปรแกรมระบบบัญชีครบวงจรโดย แต่ละระบบจะต้องเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ เพื่อป้องกันการนำข้อมูลเข้า ซ้ำซ้อน โดยมีระบบบัญชีแยกประเภทเป็นศูนย์กลางด้วย ลักษณะเช่นนี้จึงเอื้อให้สหกรณ์สามารถปิดบัญชี และดูงบการเงินได้ทุกวัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้สร้างนวัตกรรมให้บริการตั้งแต่สมาชิก ผู้บริหาร สหกรณ์ ตลอดจนถึงผู้สอบบัญชี โดยการพัฒนาระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Smart 4 M) ประกอบด้วย Smart Me Smart Member Smart Manage และ Smart Monitor ทั้งนี้ จะมีผู้ที่ได้รับ ประโยชน์ในข้อมูลและแนวทางปฏิบัติแตกต่างกันไป ซึ่งเมื่อเชื่อมโยงทั้ง 4M นี้เข้าด้วยกันจะส่งผลให้การ ใช้ข้อมูลสารสนเทศของสหกรณ์ทำได้รวดเร็ว และการสื่อสารได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

1. Smart Me คือเรารู้ เป็นแอปพลิเคชันที่ต่อยอดมาจากโปรแกรมบัญชีรายบุคคล(Smart Acc)โดยออกแบบให้ใช้งานง่ายขึ้นและทันสมัยมากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกของสหกรณ์ เกษตรกรทั่วไป สามารถจัดทำบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพของตนเอง ได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ smart phone หรือโทรศัพท์มือถือที่รองรับทั้งระบบไอโอเอส และระบบแอนดรอยด์ช่วยให้ผู้จัดบันทึก รู้ตัวตน คือ ทราบสถานะทางการเงินของตนเอง สามารถวางแผนการใช้จ่ายและแผนการผลิตได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เป็นการควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ภายใต้กรอบของความพอเพียง ซึ่งส่งผลดีต่อสหกรณ์ เนื่องจากการมีวินัยทางการเงินของสมาชิก ทำให้เกิดการออมจากการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หมายถึง เมื่อสมาชิกมีเงินเหลือจากการใช้จ่าย อาจนำไปชำระหนี้ที่มีต่อสหกรณ์ หรือฝากไว้กับสหกรณ์ในประเภท ต่าง ๆ ที่สหกรณ์เปิดให้บริการ เป็นการสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้สหกรณ์มีความมั่นคง เจริญก้าวหน้า เป็นที่พึ่งของสมาชิกต่อไป

2. Smart Member คือสมาชิกรู้ เป็นแอปพลิเคชันที่ช่วยให้สมาชิกสหกรณ์สามารถตรวจสอบฐานะทางการเงินของตนเองได้ตลอดเวลาแบบเรียลไทม์ รวดเร็ว ฉับไว สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ที่หน้าจอโทรศัพท์ของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสหกรณ์ ซึ่งการใช้โปรแกรมระบบบัญชีครบวงจรและเชื่อมโยงกันทุกระบบ จะสามารถค้นหาข้อมูลได้ตลอดเวลาผ่านระบบ Internet สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ ในการกำกับดูแลสหกรณ์ ลดการเกิดทุจริต สร้างความโปร่งใส และธรรมาภิบาลที่ดีให้สหกรณ์

3. Smart Manage กรรมการสหกรณ์รู้ เป็นแอปพลิเคชันที่ช่วยให้คณะกรรมการ ซึ่งเป็นผู้บริหารสหกรณ์สามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินการของสหกรณ์ผ่านทางหน้าจอ ได้แบบรายวัน เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวทางการเงิน ผลการดำเนินงานและมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ เป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารใช้ในการกำกับติดตามการทำงานของฝ่ายจัดการสหกรณ์ ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านหน้าจอโทรศัพท์ของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสหกรณ์ ทำให้ผู้บริหารสหกรณ์ตัดสินใจในการบริหารงานสหกรณ์ได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4. Smart Monitor ติดตามรู้ เป็นแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ผู้สอบบัญชีและผู้กำกับดูแล สามารถติดตามความเคลื่อนไหว และความผิดปกติทางการเงินของสหกรณ์ได้แบบวันต่อวัน การติดตามรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์และตรวจสอบสหกรณ์ ถือเป็นการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางการเงินที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

การใช้เครื่องมือ Smart 4M

Smart Me สามารถเข้าใช้ได้โดยไม่ต้องพึ่งพา ระบบ Internet เป็นการใช้นับระบบ off line การเปิดใช้รวดเร็ว จึงสะดวกต่อการใช้ สามารถเข้าบันทึกข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา แต่ในการใช้ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความพร้อมของผู้ใช้ ซึ่งแบ่งได้หลายด้าน เช่น ทักษะคติ สุขภาพส่วนตัว ระดับสายตา ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน ความชอบ นอกจากนั้น ยังอาจรวมถึงเวลา อารมณ์ เป็นต้น

Smart Member สามารถเข้าใช้ได้กับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เชื่อมโยงทุกระบบ และการบันทึกข้อมูลของสหกรณ์ต้องเป็นปัจจุบัน ต้องเชื่อมต่อสัญญาณ Internet สมาชิกสหกรณ์สามารถเข้าตรวจสอบฐานะการเงินของตนเองได้ เช่น ตรวจสอบรายการเคลื่อนไหวทุนเรือนหุ้น เงินฝาก เงินกู้ และการค้าประกันได้ทุกที่ โดยไม่ต้องเดินทางไปสหกรณ์ ไม่ต้องโทรศัพท์สอบถาม ซึ่งจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของสมาชิกเอง แต่ในการใช้ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความพร้อมของสหกรณ์ ความพร้อมของสมาชิก ซึ่งแบ่งได้หลายด้าน เช่น เครือข่ายที่ใช้ อุปกรณ์ที่ใช้ ทักษะคติ สภาพพื้นที่ สุขภาพส่วนตัว ระดับสายตา นอกจากนั้นยังอาจรวมถึงเวลา อารมณ์ ความใส่ใจ เป็นต้น

Smart Manage สามารถเข้าใช้ได้กับสหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เชื่อมโยงทุกระบบ และการบันทึกข้อมูลของสหกรณ์ต้องเป็นปัจจุบัน ต้องเชื่อมต่อสัญญาณ internet กรรมการสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่ต้องเดินทางไปสหกรณ์ สามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์ ประจักษ์อย่างรวดเร็วจน เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวทางการเงิน ผลการดำเนินงานและความเสี่ยง มีข้อมูลสนับสนุนเพื่อการตัดสินใจแต่ในการใช้

ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความพร้อมของสหกรณ์ ความพร้อมของกรรมการ ซึ่งแบ่งได้หลายด้าน เช่น เครือข่ายที่ใช้ อุปกรณ์ที่ใช้ ระดับสายตา ทักษะคน สภาพพื้นที่ อายุของกรรมการ นอกจากนี้ ยังอาจรวมถึงเวลา อารมณ์ ความใส่ใจ เป็นต้น

Smart Monitor พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้สอบบัญชีหรือผู้กำกับดูแลรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถทราบข้อบ่งชี้ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์รวมทั้งการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งผู้สอบบัญชีสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากระบบงานนี้มาใช้ในการวางแผนงานสอบบัญชีและเตือนภัยทางการเงินให้แก่สหกรณ์เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์ผู้กำกับดูแลสหกรณ์สามารถเรียกดูข้อมูลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ทุกวันและเข้ากำกับแนะนำแก้ไขได้ทันเวลาข้อมูลที่น่าสนใจใช้ในการเตือนภัยทางการเงินหรือวิเคราะห์ความเสี่ยงของสหกรณ์ประกอบด้วยอัตราส่วนทางการเงินปริมาณธุรกิจรายได้-ค่าใช้จ่ายและโครงสร้างของงบแสดงฐานะการเงินตามรูปแบบรายการย่อซึ่งสามารถเรียกดูในรายงานในรูปแบบ Dashboard

สารสนเทศเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานขององค์กรในยุคปัจจุบัน

ระบบสารสนเทศเป็นระบบที่ประกอบด้วยคน เครื่องคอมพิวเตอร์ และ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำงานประสานกันเพื่อจัดทำสารสนเทศ สำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงาน การจัดการและกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสหกรณ์ ระบบสารสนเทศเป็นการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการในการนำไปใช้ปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือช่วยในการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศที่ดีและทันสมัยจะสามารถจัดเตรียมรายงานได้ตามความต้องการและสามารถหาคำตอบให้แก่ผู้ตัดสินใจได้ ระบบสารสนเทศที่ดีนั้นจะต้องมีความเหมาะสมกับองค์กร ซึ่งแต่ละองค์กรมีความต้องการสารสนเทศไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับเป้าหมายขององค์กรและขึ้นอยู่กับลักษณะการตัดสินใจของผู้บริหาร ผู้บริหารมักจะได้รับสารสนเทศที่ไม่ตรงกับความต้องการ เช่น ได้รับสารสนเทศมากเกินไป สารสนเทศที่ไม่อยู่ในรูปแบบที่ต้องการ สารสนเทศที่ไม่ได้รับในเวลาที่ต้องการ สารสนเทศที่เหมาะสมในการนำไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจ การจัดเตรียมสารสนเทศให้กับผู้ใช้จะเป็นรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้เป็นหลักจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ในการบริหารงานสหกรณ์ก็เช่นเดียวกัน สารสนเทศเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของทุกระดับ ในระดับผู้ปฏิบัติงานจะใช้สารสนเทศ เช่น พนักงานใช้ในการบันทึกการขายการบัญชีและระบบย่อยเพื่อบอกรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับ สินค้า ลูกหนี้ ราคาสินค้า ใบส่งสินค้าจากลูกค้าเป็นสารสนเทศของพนักงานขาย ผู้จัดการฝ่ายขายจะใช้รายงานเกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้า หรือ สถิติ ของยอดขายสินค้าเป็นสารสนเทศ แต่ผู้บริหารระดับสูง หรือ คณะกรรมการสหกรณ์จะใช้สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินธุรกิจ หรือใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในสหกรณ์หนึ่งอาจมีข้อมูลที่จะต้องบันทึกมากมาย เช่น บัญชีรายรับ รายจ่าย, รายการรับ-ส่งสินค้า , รายการรับชำระหนี้ รายคน , จำนวนลูกหนี้ , การค้าประกัน, สมาชิกเข้าใหม่ลาออก , ข้อมูลเตือนหนี้ลูกหนี้ผิดนัด เป็นต้น จึงต้องมีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ได้สารสนเทศที่เป็นระบบมากขึ้น สารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อสหกรณ์ ในการใช้ให้ทันกับเวลาสถานการณ์ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้สหกรณ์สามารถแข่งขันได้ อยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

คุณสมบัติสำคัญของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

- 1) มีความสามารถในการจัดการข้อมูล (Data Manipulation) ซึ่งต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขและจัดการข้อมูลที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- 2) มีความปลอดภัยของข้อมูล (Data Security)
- 3) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ต้องมีความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้งานหรือปัญหาที่เกิดขึ้น
- 4) มีความพอใจของผู้ใช้ (User Satisfaction)

ประโยชน์ของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

- 1) ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและได้รับข้อมูลที่ทันสมัย
- 2) ผู้ใช้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ มากำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และการวางแผนปฏิบัติการในการทำงานได้
- 3) ผู้ใช้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ มาใช้ในการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน
- 4) ผู้ใช้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ มาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น การค้นหาสาเหตุ หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน เพื่อหาวิธีควบคุมปรับปรุง และแก้ไขปัญหา
- 5) ผู้ใช้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ มาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

สารสนเทศที่ได้จากระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ จะเป็นระบบที่สามารถสนับสนุนข้อมูลให้ผู้บริหารทั้งสามระดับ คือ ทั้งผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง โดยส่วนใหญ่รายงานที่ได้จะเป็นข้อมูลสรุปจากฐานข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นแนวโน้ม และภาพรวมข้อมูลจากรายงานที่ได้รับ

2. โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (Cooperative Full Pack Accounting Software : FAS) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ออกแบบให้มีรายงานที่ผู้บริหารสหกรณ์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานได้ ดังต่อไปนี้

ระบบสมาชิกและหุ้น

- 1) รายงานผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาอนุมัติเป็นสมาชิก ให้สอดคล้องกับรายงานการประชุมรับสมัครสมาชิกใหม่ ซึ่งมีรายงานวิเคราะห์ความสัมพันธ์การรับเงินค่าหุ้นกับค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 2) รายงานสมาชิกลาออก ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาอนุมัติลาออก ก่อนจ่ายคืนค่าหุ้น ในกรณีที่สมาชิกมีหนี้คงเหลือ และติดภาระค้ำประกัน
- 3) เมนู ประมาณการเงินปันผล สหกรณ์สามารถใช้เมนูนี้ในการประมวลผลให้ทราบประมาณการเงินปันผลของรอบปีบัญชีที่ผ่านมา เพื่อผู้บริหารสหกรณ์นำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาคิดคำนวณการจัดสรรกำไรเป็นเงินปันผลในอัตราที่เหมาะสมได้

ระบบเงินกู้

- 1) หนังสือเตือนให้ชำระหนี้เงินกู้
- 2) รายงานวิเคราะห์อายุหนี้

ระบบเงินรับฝาก

ข้อมูลจากระบบเงินรับฝาก เมนู MIS ระบบโปรแกรมฯ ได้อำนวยความสะดวก โดยแสดงรายงานต่าง ๆ เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารของสหกรณ์ได้ใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานสหกรณ์ เช่น รายงานแสดงรายการสมาชิกฝากเงินสูงสุด รายงานประมาณการดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

ระบบสินค้า

1) รายงานการตรวจนับสินค้า สามารถออกรายงานสินค้าคงเหลือเมื่อสิ้นวัน เพื่อนำไปทดสอบการตรวจนับเปรียบเทียบกับสินค้าที่มีอยู่จริง และออกรายงานสินค้าขาด/เกิน ใช้ในการควบคุมคลังสินค้า และบริหารคลังสินค้าให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพได้

2) รายงานสินค้าคงเหลือรายงานสินค้าคงเหลือ รายการสินค้าคงเหลือที่ผิดปกติ เช่น รายงานสินค้าคงเหลือน้อยกว่าศูนย์ เป็นต้น

3. การบริหารงานสหกรณ์ด้วยข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ความคิดเห็นด้านผู้บริหารสหกรณ์

ผลจากการศึกษาข้อมูลรายงานการให้บริการและการติดตามผลการใช้งานโปรแกรมฯ ระดับจังหวัดและระดับภาค รวมทั้ง วิเคราะห์จากแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย สรุปได้ดังนี้

1) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้งานและใช้ข้อมูลจากโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (Cooperative Full Pack Accounting Software : FAS) ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

2) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Application Smart 4 M) ในส่วนของ Application Smart Manage

กรรมการสหกรณ์ เห็นว่าโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (FAS) ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่นำมาใช้ในสหกรณ์ มีประโยชน์ต่อการบริหารงานสหกรณ์ ดังนี้

หลังจากได้ใช้ข้อมูลจากโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (FAS) ในการบริหารงาน กรรมการสหกรณ์สามารถบริหารจัดการสหกรณ์ได้ดีในระดับปานกลาง (ผลคะแนนเฉลี่ย 3.29 จากคะแนน 5)

หลังได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการใช้ข้อมูลที่ได้รับจาก Application Smart Manage กรรมการสหกรณ์มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการสหกรณ์ระดับปานกลาง (ผลคะแนนเฉลี่ย 3.30 จากคะแนน 5)

หลังการใช้ Application Smart Manage สหกรณ์สามารถบริหารจัดการสหกรณ์ได้ผลดีในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.23 (ผลคะแนนเฉลี่ย 3.23 จากคะแนน 5)

ความพึงพอใจในการให้บริการและแก้ไขปัญหาในการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร สำหรับภาคเกษตร (FAS) และนวัตกรรม Application Smart 4 M ที่สหกรณ์แจ้งไปยังสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ สามารถให้บริการได้ทันที พอใจระดับปานกลาง (ผลคะแนนเฉลี่ย 3.46 จากคะแนน 5)

การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ ให้แก่บุคลากรของสหกรณ์ได้ทั่วถึงและเพียงพอ ความพึงพอใจระดับปานกลาง (ผลคะแนนเฉลี่ย 3.47 จากคะแนน 5)

กรรมการสหกรณ์ มีความเห็นว่าการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจรสำหรับภาคเกษตร (FAS) และนวัตกรรม Application Smart 4 M สหกรณ์ยังขาดความพร้อมในด้านระบบงานหรือระเบียบปฏิบัติ (Procedure) ที่สอดคล้องกับการทำงานของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย 3.40 รองลงมา คือ ความพร้อมด้านเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ (Hardware) คะแนนเฉลี่ย 3.39 ด้านระบบที่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับโปรแกรมบัญชี (Software) คะแนนเฉลี่ย 3.37 ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานโปรแกรมฯ (People ware) คะแนนเฉลี่ย 3.34 และด้านข้อมูลที่จะนำเข้าระบบ (Data ware) คะแนนเฉลี่ย 3.33

กรรมการสหกรณ์ มีความเห็นว่าการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจรสำหรับภาคเกษตร (FAS) และนวัตกรรม Application Smart 4 M สหกรณ์มีความสำเร็จ มากที่สุด คือ สหกรณ์สามารถปิดบัญชีได้เร็วและจัดทำงบการเงินและรายละเอียดประกอบงบการเงินส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบได้เร็วขึ้น คะแนนเฉลี่ย 3.47 รองลงมา คือ ความสำเร็จในการใช้โปรแกรมระบบบัญชีได้เป็นปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนระบบลดการเข้าช้อนจากระบบมือได้อย่างแท้จริง คะแนนเฉลี่ย 3.40 ผู้บริหารสหกรณ์ใช้ข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการเงินการบัญชีในการบริหารงานสหกรณ์ตัดสินใจในการบริหารงานได้ทันเหตุการณ์ คะแนนเฉลี่ย 3.39 และ 3.38

ระดับความสำเร็จในการขยายผลสู่การใช้ Application Smart 4M คะแนนเฉลี่ย 3.37 มีจำนวนสมาชิกสหกรณ์ที่บันทึก Application Smart Me บัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ เพิ่มมากขึ้น ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.33

มีจำนวนสมาชิกสหกรณ์ที่สามารถใช้ Smart Member ในการตรวจสอบข้อมูลของตนเองกับสหกรณ์ เพิ่มมากขึ้น ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.31

ความสำเร็จในภาพรวม ในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการบริหารงานสหกรณ์ ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.33

ปัญหาอุปสรรค กรรมการสหกรณ์มีความเห็นว่าการใช้ข้อมูลสารสนเทศจากโปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร (FAS) และ Application Smart 4 M สหกรณ์ประสบปัญหาและมีข้อจำกัดมากที่สุด คือ ระบบเครือข่ายไม่เสถียร คะแนนเฉลี่ย 3.31 รองลงมา คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานขาดทักษะในการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ คะแนนเฉลี่ย 3.29 อุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีปัญหา คะแนนเฉลี่ย 3.28 และผู้บริหารสหกรณ์ไม่สนับสนุน/ไม่ให้ความสำคัญ คะแนนเฉลี่ย 3.28

ความคิดเห็นด้านสมาชิกสหกรณ์

ผลจากการศึกษาข้อมูลรายงานการให้บริการและการติดตามผลการใช้งานโปรแกรมฯ ระดับจังหวัดและระดับภาค รวมทั้ง วิเคราะห์จากแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย สรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า Application Smart 4 M ในส่วนของ Smart Me ในการบันทึกบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ

ก่อนได้รับการสอนแนะของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์มีความสนใจการบันทึกบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและต้นทุนอาชีพ ระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.66

สมาชิกสหกรณ์เห็นว่า Application Smart Me ใช้ในการบันทึกบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและต้นทุนประกอบอาชีพ สามารถใช้งานได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.40

สมาชิกสหกรณ์สามารถบันทึก Application Smart Me บัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.30

สมาชิกสหกรณ์สามารถใช้ Smart Me บันทึกรับจ่ายประจำวัน และใช้วางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือนและการลงทุนทำอาชีพ ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.26

สมาชิกสหกรณ์เห็นว่า การใช้ Smart Me บันทึกบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ มีประโยชน์ ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.30

สมาชิกสหกรณ์พึงพอใจระดับปานกลางในการใช้ Application Smart Me บันทึกบัญชีรับจ่ายในครัวเรือนบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ และเรียกดูข้อมูลสรุปยอดรายงานได้ทั้งรายเดือนและรายปี คะแนนเฉลี่ย 3.33

ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์เกี่ยวกับการใช้ระบบนวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า Application Smart 4 M ในส่วนของ Application Smart Member ในการตรวจสอบข้อมูลของตนเอง ก่อนได้รับการสอนแนะของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์สนใจค่อนข้างน้อยการในการตรวจสอบข้อมูลของตนเองกับสหกรณ์ คะแนนเฉลี่ย 2.91 หลังการสอนแนะของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์มีความเข้าใจการใช้ Smart Member เพื่อตรวจสอบข้อมูลของตนเองระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.37 และเห็นว่า Application Smart Member เพื่อตรวจสอบข้อมูลของตนเองสามารถใช้งานได้ง่าย สะดวก และ รวดเร็ว ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41

สมาชิกสหกรณ์ได้ใช้ Application Smart Member ในการตรวจสอบข้อมูลของตนเองกับสหกรณ์ มากที่สุด คือ ตรวจสอบการถือหุ้น คะแนนเฉลี่ย 3.31 รองลงมา คือ ตรวจสอบเงินฝากคงเหลือ คะแนนเฉลี่ย 3.30 ตรวจสอบหนี้เงินกู้คงเหลือ คะแนนเฉลี่ย 3.27 และน้อยที่สุด คือ ตรวจสอบภาระค้ำประกัน คะแนนเฉลี่ย 3.24

สมาชิกสหกรณ์เห็นว่าการใช้ Application Smart Member ในการตรวจสอบข้อมูลของตนเองกับสหกรณ์ มีประโยชน์ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.31 และเห็นว่าการตรวจสอบข้อมูลของตนเองกับสหกรณ์ โดยใช้ Application Smart Member ช่วยให้สมาชิกสหกรณ์ได้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสหกรณ์ ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.30

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสหกรณ์ควรให้ความสำคัญในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างสม่ำเสมอ สามารถตัดสินใจได้ทันเหตุการณ์ ซึ่งมีแนวทางการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการบริหารงานสหกรณ์ โดยใช้โปรแกรมระบบบัญชีให้เป็นปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนระบบลดการซ้ำซ้อนจากระบบมืออย่างแท้จริง เป็นพื้นฐานในการขยายผลสู่การใช้ Application Smart 4M ได้สำเร็จ ผู้บริหารสหกรณ์ใช้ข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเงินการบัญชีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สามารถตัดสินใจในการบริหารงานได้ทันเหตุการณ์

2. พัฒนาให้มีความพร้อมในด้านในด้านระบบงานหรือระเบียบปฏิบัติ (Procedure) ที่สอดคล้องกับการทำงานของโปรแกรม ความพร้อมด้านเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ (Hardware) ด้านระบบที่จำเป็นต้องใช้ร่วมกับโปรแกรมบัญชี (Software) ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานโปรแกรมฯ

(People ware) และด้านข้อมูลที่จะนำเข้าระบบ (Data ware) เพื่อบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ สามารถแข่งขันได้

3. สหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ

4. ควรส่งเสริมให้สมาชิกสหกรณ์ใช้ Application Smart Member ในการตรวจสอบข้อมูลของตนเองกับสหกรณ์ มีประโยชน์ช่วยให้สมาชิกสหกรณ์ได้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสหกรณ์

5. ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระดับจังหวัดและระดับภาค ส่วนภาครัฐ ได้แก่ หัวหน้าสำนักงานฯ ผู้สอบบัญชี ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ที่ทำหน้าที่ดูแลแนะนำสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่กลุ่มงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับภาค ที่ทำหน้าที่ให้บริการและติดตามผลการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ ครอบวงจร สำหรับภาคเกษตร (Cooperative Full Pack Accounting Software : FAS) และระบบ นวัตกรรมเพื่อสร้างข้อมูลที่มีคุณค่า (Smart 4 M) ใช้เป็นแนวทางในการดูแลให้บริการและส่งเสริม สหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีและ Application Smart 4M ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสามารถขยายผลไปยังสหกรณ์อื่น ๆ ต่อไป

การวิเคราะห์เตือนภัย ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์ โดย สุภัคจิรา ปิ่นจอม

ปัจจุบันการบริหารงานของสหกรณ์ ประสบปัญหาจากการทำธุรกรรมที่มีความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสหกรณ์ที่มีการนำเงินไปลงทุนที่มีความเสี่ยง ส่วนใหญ่ใช้ความเชื่อถือในตัวบุคคลและสถาบัน ไม่มีหลักประกัน หรือมีหลักประกันที่ไม่เพียงพอต่อมูลค่าการลงทุน อีกทั้ง ผู้บริหารสหกรณ์ไม่ได้ศึกษาความเสี่ยงกับผลตอบแทนที่จะได้รับ และไม่มีการประเมินสถานการณ์อนาคตก่อนการลงทุน เมื่อเกิดสถานการณ์เสี่ยง สถาบันที่สหกรณ์ได้นำเงินไปลงทุนเกิดภาวะขาดสภาพคล่องทางการเงิน จนไม่สามารถให้คืนได้ จากสาเหตุผลการดำเนินงานขาดทุน มียอดขาดทุนสะสม และมีส่วนขาดแห่งทุน หรือมูลค่าหุ้นติดลบ จึงส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ที่ลงทุน ต้องรับรู้มูลค่าความเสียหายต้องรับภาระค่าเผื่อกระทบเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ ทั้งนี้ ส่วนสำคัญเกิดจากผู้บริหารสหกรณ์ขาดข้อมูลที่เพียงพอและเป็นปัจจุบันเพื่อใช้ในการตัดสินใจ และไม่ได้วิเคราะห์ความเสี่ยงก่อนตัดสินใจลงทุน ดังนั้น สหกรณ์ควรมีแนวทางการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการลงทุน เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัย ก่อนการตัดสินใจของผู้บริหารสหกรณ์ สามารถพิจารณาหลักเสี่ยงการลงทุนที่มีความเสี่ยง เพื่อระมัดระวังป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับเงินลงทุนของสหกรณ์ได้ ผู้นำเสนอผลงานจึงได้จัดทำผลงานเรื่อง การวิเคราะห์เตือนภัย ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์ เพื่อให้ผู้บริหารสหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการลงทุน การตัดสินใจลงทุน และผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เตือนภัยให้กับสหกรณ์ ก่อนการนำเงินไปลงทุน รวมทั้งสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่สหกรณ์ที่มีความเสี่ยงด้านเงินลงทุน

สำหรับการศึกษานี้มีเนื้อหาโดยสรุปได้ ดังนี้

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 62 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดไว้ว่า เงินของสหกรณ์นั้น สหกรณ์อาจฝากหรือลงทุนได้ ดังต่อไปนี้ (1) ฝากในชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น (2) ฝากในธนาคาร หรือฝากในสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ (3) ซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ (4) ซื้อหุ้นของธนาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ (5) ซื้อหุ้นของชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น (6) ซื้อหุ้นของสถาบันที่ประกอบธุรกิจอันทำให้เกิดความสะดวกหรือส่งเสริมความเจริญแก่กิจการของสหกรณ์โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ (7) ฝากหรือลงทุนอย่างอื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด

ประกาศ คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558 ประกาศ ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2558 กำหนดว่าเงินของสหกรณ์อาจฝากหรือลงทุนได้ ดังต่อไปนี้ (1) บัตรเงินฝากที่ธนาคารเป็นผู้ออก (2) ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้รับรองสลักหลังหรือรับอาวัลหรือตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้สลักหลังหรือรับอาวัลโดยไม่ขึ้นจำกัดความรับผิด (3) ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ธนาคารซึ่งมีรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ออก (4) บัตรเงินฝากหรือใบรับเงินฝากที่ออกโดยบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ซึ่งสถาบันคุ้มครองเงินฝากประกันการชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ย (5) ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่นิติบุคคลเฉพาะกิจเป็นผู้ออกภายใต้โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตตามพระราชกำหนดนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์ เป็นหลักทรัพย์

พ.ศ.2540 และตราสารแสดงสิทธิในหนี้สินได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือตั้งแต่ระดับ A- ขึ้นไป จากบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (6) หนี้กู้ที่มีหลักประกันหรือหนี้กู้ไม่ด้อยสิทธิที่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือตั้งแต่ระดับ A- ขึ้นไป จากบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (7) หน่วยลงทุนของกองทุนรวมที่รัฐวิสาหกิจจัดตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและอยู่ในการกำกับดูแลของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (การนำเงินไปฝากหรือลงทุนตาม (7) รวมกันต้องไม่เกินทุนสำรองของสหกรณ์และต้องผ่านการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ก่อนจึงจะดำเนินการได้

กฎกระทรวง ว่าด้วยการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 18 มิถุนายน 2550 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2550 (เมื่อพ้น 120 วัน นับแต่วันประกาศ)

กำหนดให้สหกรณ์ (มิใช่ชุมนุมสหกรณ์) ต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง เฉลี่ยรายเดือนไม่ต่ำกว่า อัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดซึ่งต้องกำหนดไม่ต่ำกว่าร้อยละหนึ่งและไม่เกินร้อยละสิบของยอดเงินฝากทั้งหมด จำนวนสินทรัพย์สภาพคล่องที่ต้องดำรงให้คำนวณโดยนำส่วนเฉลี่ยรายเดือนของยอดสินทรัพย์สภาพคล่องในทุกสิ้นวันหารด้วยส่วนเฉลี่ยรายเดือนของยอดเงินฝากในทุกสิ้นวันทั้งนี้ให้นับวันหยุดทำการรวมคำนวณเข้าด้วย

สินทรัพย์สภาพคล่องที่สหกรณ์ซึ่งมิใช่ชุมนุมสหกรณ์ต้องดำรงไว้ ได้แก่ (1) เงินสด (2) เงินฝากที่ชุมนุมสหกรณ์หรือธนาคาร (3) บัตรเงินฝากที่ออกโดยธนาคารซึ่งมีระยะเวลาการฝากเงินไม่เกินหนึ่งปี (4) หลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือของรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน (5) พันธบัตรของธนาคารแห่งประเทศไทย (6) ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีระยะเวลาคงเหลือก่อนวันถึงกำหนดใช้เงินไม่เกินหนึ่งปี (7) ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ซึ่งมีระยะเวลาคงเหลือก่อนวันถึงกำหนดใช้เงินไม่เกินหนึ่งปีและกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ประกันการใช้เงิน (8) ตัวแลกเงินซึ่งธนาคารรับรองสลักหลังหรือรับอวัลหรือตั๋วสัญญาใช้เงินซึ่งธนาคารสลักหลังหรือรับอวัลทั้งนี้โดยไม่มีข้อกำหนดจำกัดความรับผิดชอบของธนาคาร (9) สินทรัพย์อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด สินทรัพย์ตาม (1) ถึง (9) ต้องเป็นสินทรัพย์ที่ปราศจากภาระผูกพัน โดยให้สหกรณ์รายงานเกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในแต่ละเดือนต่อนายทะเบียนสหกรณ์ตามแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันสุดท้ายของเดือน

มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 105 (ปรับปรุง 2559) สภาวิชาชีพบัญชี เรื่องเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน คำนิยาม คำศัพท์ที่ใช้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มีความหมายโดยเฉพาะ ดังนี้

เงินลงทุน หมายถึง สินทรัพย์ที่กิจการมีไว้เพื่อเพิ่มความมั่งคั่งให้กับกิจการ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของส่วนแบ่งที่จะได้รับ (เช่น ดอกเบี้ย ค่าสิทธิและเงินปันผล) ในรูปของราคาที่เพิ่มขึ้น หรือในรูปของประโยชน์อย่างอื่นที่กิจการได้รับ (เช่น ประโยชน์ที่ได้รับจากความสัมพันธ์ทางการค้า)

เงินลงทุนชั่วคราว หมายถึง เงินลงทุนที่กิจการตั้งใจจะถือไว้ไม่เกิน 1 ปี เงินลงทุนชั่วคราวรวมถึงหลักทรัพย์เพื่อค้าหลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป และตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดภายใน 1 ปี

เงินลงทุนระยะยาว หมายถึง เงินลงทุนที่กิจการตั้งใจจะถือไว้เกิน 1 ปี เงินลงทุนระยะยาวรวมถึง ตราสารทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป ตราสารหนี้ที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์ เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

หลักทรัพย์เพื่อค้า หมายถึง เงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดหรือตราสารทุนในความต้องการ ของตลาดที่กิจการถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ ทำให้กิจการถือหลักทรัพย์นั้นไว้ เป็นระยะเวลาสั้นๆ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ ดังนั้น หลักทรัพย์เพื่อค้าจึงมี อัตราการหมุนเวียนสูง

หลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง เงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดหรือตราสารทุนในความต้องการ ของตลาดซึ่งไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า และในขณะเดียวกันไม่ถือเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หรือเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือ บริษัทร่วม การร่วมค้า หลักทรัพย์เพื่อขายสามารถแยกประเภทเป็นเงิน ลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว

เงินลงทุนทั่วไป หมายถึง เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดทำให้ กิจการไม่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าหรือหลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไปสามารถแยก ประเภทเป็นเงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว

ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หมายถึง เงินลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ ที่ กิจการมีความตั้งใจแน่วแน่และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้ก่อน

ตราสารทุน หมายถึง สัญญาที่แสดงว่าผู้ถือตราสารมีความเป็นเจ้าของในส่วนได้เสียคงเหลือ ของกิจการที่ไปลงทุน มาตรฐานการบัญชี

ตราสารหนี้ หมายถึง สัญญาที่แสดงว่าผู้ออกตราสารมีภาระผูกพันทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ จะต้องจ่ายเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นให้แก่ผู้ถือตราสารตามจำนวนและเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยชัดเจนหรือ โดยปริยาย

ความเสี่ยงหลัก 5 ข้อในการลงทุนตราสารหนี้

การลงทุน ไม่ว่าจะลงทุนในหุ้นหรือในตราสารหนี้ก็มีความเสี่ยง แต่เสี่ยงคนละแบบ ถ้าอยาก ได้ผลตอบแทนสูง นอกจากจะลงทุนในจำนวนมากขึ้นแล้วยังลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงขึ้นด้วย มูลค่าการลงทุนเท่าเดิม ก็ทำให้มีโอกาสได้ผลตอบแทนสูงขึ้นเป็นไปตามหลักการลงทุน High risk high return ความเสี่ยงจากการลงทุนในตราสารหนี้มีหลากหลาย แต่ความเสี่ยงบางอย่างก็ป้องกันและ หลีกเลี่ยงได้ โดยความเสี่ยงหลัก ๆ จากการลงทุนในตราสารหนี้มีด้วยกัน 5 ด้าน คือ

1) ความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้ (Credit/Default Risk) ความเสี่ยงในการผิดนัด ชำระหนี้ เป็นความเสี่ยงที่บริษัทผู้ออกตราสารหนี้เกิดวิกฤติ ที่ทำให้ไม่สามารถชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้น คืนได้ ทำให้นักลงทุนอาจจะไม่ได้รับเงินคืนหรือได้รับไม่เต็มจำนวนความเสี่ยงนี้ถือเป็นความเสี่ยงหลักของ การลงทุนในตราสารหนี้

2) ความเสี่ยงจากสภาพคล่อง (Liquidity Risk) เกิดขึ้นจากการที่ตราสารหนี้ที่ลงทุนนั้นไม่มี สภาพคล่องในตลาดในกรณีที่นักลงทุนต้องการจะขายตราสารหนี้ ก็อาจขายไม่ได้ในเวลาที่ต้องการ หรือ ขายไม่ได้ ณ ราคาที่ต้องการ เช่น ราคาที่ขายจริงต่ำกว่าราคาที่ควรจะเป็น หากนักลงทุนมีความประสงค์ ที่จะถือตราสารหนี้ไปจนครบกำหนด ก็ไม่ต้องกังวลกับความเสี่ยงนี้

3) ความเสี่ยงของอัตราดอกเบี้ย (Interest rate Risk) ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย คือ ความเสี่ยงจากการที่ราคาราคาตราสารหนี้จะลดลงเมื่ออัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลง เนื่องจากราคาตราสารหนี้ จะแปรผกผันกับอัตราดอกเบี้ยแต่ถ้าอัตราตราสารหนี้ครบกำหนดอายุ จะไถ่ถอนได้ตามราคาหน้าตั๋วเสมอ ดังนั้น นักลงทุนสามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงนี้ได้โดยการถือตราสารหนี้ครบกำหนดอายุ

4) ความเสี่ยงจากเงินเฟ้อ (Inflation Risk) คือ หากลงทุนในตราสารหนี้ที่ให้ผลตอบแทนคงที่ ในขณะที่เงินเฟ้อสูงขึ้นเรื่อยๆ จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงลดลงความเสี่ยงนี้อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยการลงทุนในตราสารหนี้ที่ดัชนีเงินเฟ้อ หรือตราสารหนี้ที่อัตราดอกเบี้ยลอยตัว เป็นต้น

5) ความเสี่ยงจากการนำเงินไปลงทุนต่อ (Reinvestment Risk) เกิดขึ้นในกรณีที่นักลงทุนได้รับเงินต้นหรือดอกเบี้ยแล้วนำไปลงทุนต่อได้ที่อัตราดอกเบี้ยต่ำลงเป็นความเสี่ยงที่มีน้ำหนักมากขึ้นในช่วงดอกเบี้ยขาลง และการลงทุนใน Callable Bond ที่เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง ผู้ออกจึงมักใช้สิทธิไถ่ถอน ตราสารก่อนกำหนด เพื่อลดต้นทุนการจ่ายดอกเบี้ย และทำการออกตราสารหนี้ชุดใหม่ทดแทน ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า ทำให้นักลงทุนเกิดความเสี่ยงในการนำเอาเงินไปลงทุนต่อในผลตอบแทนที่ลดลง

เมื่อทราบถึงความเสี่ยงจากการลงทุนในตราสารหนี้แต่ละชนิดแล้ว นักลงทุนควรเลือกลงทุนในตราสารหนี้ที่ผู้ลงทุนสามารถรับความเสี่ยงได้ และเหมาะสมกับนโยบายการลงทุนของผู้ลงทุน

ทางเลือกในการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน

การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินนั้น ผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงิน (money) โดยการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) การลงทุนที่ให้ผลตอบแทนแน่นอน (fixed-income investment) เช่น บัตรเงินฝาก (certificates of deposits) ตั๋วเงินคลัง (treasury bill) พันธบัตรรัฐบาล (treasury bond) หุ้นกู้ (corporate bond) หุ้นกู้มีประกัน (secured bond) หุ้นกู้ด้อยสิทธิ (subordinated bond) หุ้นบุริมสิทธิ (preferred stock)

2) การลงทุนในตราสารทุน (equity investment) เช่น หุ้นสามัญ (common stock) ใบสำคัญแสดงสิทธิในผลประโยชน์ที่เกิดจากหุ้นสามัญ (American depository receipt) และ ใบสำคัญแสดงสิทธิ (warrant)

3) การลงทุนในกองทุนรวม ซึ่งบริหารโดยบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน หรือ บริษัทจัดการลงทุน (investment company)

4) การลงทุนในตราสารอนุพันธ์ (derivatives investment) เช่น สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (futures contract) และออปชัน (option)

Rating การวัดความเสี่ยงด้านเครดิตของหุ้นกู้ จากการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ

กรณีสหกรณ์ลงทุนในหุ้นกู้ ต้องมีการวิเคราะห์ด้านความเสี่ยงของฐานะทางการเงินของหุ้นกู้ นั้น ๆ ว่าได้รับการจัดอันดับเครดิต หรือจัดอันดับความน่าเชื่อถือจากบริษัทจัดอันดับเครดิตในประเทศ ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญในการตัดสินใจลงทุน โดยเป็นด้านแรกของเครื่องมือวัดความเสี่ยงด้านเครดิตของหุ้นกู้ สหกรณ์ที่ลงทุนสามารถใช้อันดับเครดิตนี้ในการประเมินความเสี่ยงว่าจะสามารถลงทุนได้หรือไม่ ทั้งนี้ สหกรณ์ที่ลงทุนมีหน้าที่ต้องติดตามฐานะทางการเงินของบริษัทผู้ออกหุ้นกู้อย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาที่ลงทุน

อันดับเครดิตเป็นค่าอ้างอิงที่แสดงว่าผู้ออกหุ้นกู้มีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถชำระดอกเบี้ยและเงินต้นตามกำหนด โดยหุ้นกู้ที่มีอันดับเครดิตดีหรือสูง หมายความว่า มีความเสี่ยงที่จะไม่ชำระเงินตามกำหนดในระดับต่ำ และมีความมั่นคงทางการเงินในระดับสูง และหุ้นกู้ที่มีอันดับความน่าเชื่อถือต่ำ มีความหมายในทางตรงข้าม คือ มีความเสี่ยงที่จะชำระเงินตามกำหนดไม่ได้ในระดับสูง เนื่องจากความมั่นคงทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ อันดับเครดิตของหุ้นกู้ที่ประกาศโดยสถาบันจัดอันดับเครดิตในประเทศ 2 ราย คือ บริษัท ทริสเรทติ้ง จำกัด และ บริษัท ฟิทช์ เรทติ้ง (ประเทศไทย) จำกัด เรียงตามลำดับจากอันดับเครดิตที่สูงที่สุด ดังนี้

AAA	อันดับเครดิตสูงที่สุด มีความเสี่ยงต่ำที่สุดที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด
AA	อันดับเครดิตรองลงมา และถือว่ามีความเสี่ยงต่ำมากที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด
A	ความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ
BBB	ถือว่ามีความเสี่ยงและความสามารถในการชำระหนี้ในระดับปานกลาง
BB	มีความเสี่ยงในระดับสูง
B	มีความเสี่ยงในระดับสูงมาก
C	มีความเสี่ยงในระดับสูงที่สุด
D	อยู่ในสถานะของการผิดนัดชำระหนี้

อันดับเครดิตข้างต้น จะมีเครื่องหมาย + หรือ - เช่น AA - A + เพื่อแสดงความแตกต่างกันของอันดับเครดิตเพิ่มขึ้น ตามมาตรฐานสากลอันดับเครดิตตั้งแต่ BBB ขึ้นไปจนถึง AAA ถือว่าหุ้นกู้ดังกล่าวอยู่ในระดับนำลงทุน (Investment grade) ส่วนอันดับเครดิตที่ต่ำกว่า BBB ลงไป มักเป็นหุ้นกู้ในระดับที่ลงทุนเพื่อเก็งกำไร (Speculative)

ทั้งนี้ ตามประกาศ คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558 ประกาศ ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2558 กำหนดว่าเงินของสหกรณ์อาจฝากหรือลงทุนได้ (6) หุ้นกู้ที่มีหลักประกันหรือหุ้นกู้ไม่ด้อยสิทธิที่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือตั้งแต่ระดับ A- ขึ้นไป

ผลการศึกษา จากการวิเคราะห์เตือนภัย ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์

การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์ ได้ทำการวิเคราะห์จากข้อมูลของสหกรณ์ กรณีศึกษาในจังหวัดสงขลา 3 แห่ง เป็นสหกรณ์นอกภาคเกษตร 2 แห่ง ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ และประเภทสหกรณ์บริการ และเป็นสหกรณ์ภาคเกษตร 1 แห่ง โดยใช้ชื่อสมมุติในการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

- กรณีศึกษาที่ 1 สหกรณ์ออมทรัพย์สมิหลา จำกัด
ประเภทออมทรัพย์ ขนาดใหญ่พิเศษ ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562
- กรณีศึกษาที่ 2 สหกรณ์บริการถิ่นแดนใต้ จำกัด
ประเภทบริการ ขนาดใหญ่มาก ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562
- กรณีศึกษาที่ 3 สหกรณ์การเกษตรเฟื่องฟ้า จำกัด
ประเภทการเกษตร ขนาดใหญ่พิเศษ ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2562

ขั้นตอนการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์

1. วิเคราะห์ความเสี่ยงจากโครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ กรณีสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานตั้งแต่ 5,000 ล้านบาทขึ้นไป และวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่มีความเสี่ยงตามเกณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย และสภาเครดิตยูเนียนโลก
2. วิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินในมุมมอง 6 มิติ CAMELS จากงบการเงินของสหกรณ์เพื่อหาข้อบ่งชี้ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์
3. วิเคราะห์ **Rating** การวัดความเสี่ยงด้านเครดิตของหุ้นกู้ จากการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ กรณีสหกรณ์ลงทุนในหุ้นกู้
4. วิเคราะห์ความเสี่ยงกรณีสหกรณ์นำเงินไปลงทุนขัดกับพระราชบัญญัติสหกรณ์และกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง
5. สรุปผลความเสี่ยงในภาพรวมในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์

กรณีศึกษาที่ 1 สหกรณ์ออมทรัพย์สมิหลา จำกัด ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562

การลงทุนของสหกรณ์ฯ โดยรวมเป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2562) มาตรา 62 และประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง “ข้อกำหนดการฝากหรือการลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ฯ พ.ศ. 2558”

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 สหกรณ์ลงทุนโดยให้บริษัทหลักทรัพย์ในประเทศ 8 แห่ง คือ 1) บลจ.ทุนทิสโก้ จก. 2) บลจ.ไทยพาณิชย์ จก. 3) บลจ.ภัทร จก. 4) บลจ.กรุงไทย จก. 5) บลจ. เอ็มเอฟซี จก. 6) บลจ.กสิกรไทย จก. 7) บลจ. วรณ จก. 8) บลจ. แลนด์ แอนด์ เฮาส์ จก. เป็นผู้บริหารจัดการในเงินลงทุนประเภทตราสารทุน และ/หรือตราสารหนี้ต่าง ๆ ภายใต้สัญญาการจัดการกองทุนส่วนบุคคล ซึ่งความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอยู่ในความรับผิดชอบของสหกรณ์

สหกรณ์ฯ ลงทุนในหุ้นชุมนุมสหกรณ์.....ไทย จำกัด จำนวน 101,000,000.00 บาท ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 ฐานะการเงินของชุมนุมสหกรณ์.....ไทย จำกัด มีผลขาดทุนสะสม และไม่ได้มีการจ่ายปันผลให้สมาชิก จากกรณีดังกล่าวอาจทำให้สหกรณ์ฯ มีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถถอนหุ้นคืนได้ ซึ่งอาจกระทบต่อมูลค่าหุ้นที่ลงทุน สหกรณ์ตั้งคำถามเพื่อการด้อยคุณภาพเงินลงทุนในหุ้นชุมนุมสหกรณ์ฯ ดังกล่าวเบื้องต้น จำนวน 3,478,635.94 บาท และมีการพิจารณาทบทวนการตั้งคำถามเพื่อการปรับมูลค่าหุ้นดังกล่าว ตามหลักความระมัดระวัง และมีมติให้ตั้งคำถามเพื่อการด้อยคุณภาพเงินลงทุนในหุ้นชุมนุมสหกรณ์... ไทย จำกัด เพิ่มเติม ทุกปี เพื่อรองรับความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ 0404/ว 53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561

สหกรณ์ฯ ได้เข้าทำสัญญาซื้อหุ้นบริษัท สหประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ที่กรมบังคับคดี ได้ดำเนินการขายทอดตลาดในราคา 102.15 ล้านบาท โดยสหกรณ์ฯ ได้จ่ายเงินเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูง การซื้อหุ้นดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการประเมินการปฏิบัติตามกฎหมายด้านการลงทุน ตาม มาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562

กรณีศึกษาที่ 2 สหกรณ์บริการถิ่นแดนใต้ จำกัด ขนาดใหญ่มาก ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562

ผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์ โดยรวมมีความเสี่ยงสูง จากการที่สหกรณ์นำเงินไปลงทุนในโครงการ จำนวน 9 โครงการ เป็นเงิน 10,244,300.00 บาท

1. ลงทุนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 51 โดยการนำเงินไปลงทุนในที่ดินปรัก 9 แปลงเป็นเงิน 3,000,000.00 บาท โดยการแต่งตั้งให้คณะกรรมการดำเนินการ, ผู้จัดการ และสมาชิก เป็นผู้รับสัญญาแทนสหกรณ์ โดยสหกรณ์เป็นตัวการ ซึ่งเข้าลักษณะเป็นกิจการของสหกรณ์เอง แต่สหกรณ์ไม่ได้ดำเนินการในชื่อของสหกรณ์ ให้ตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้งทำการแทนสหกรณ์ เป็นลักษณะที่มีเข้าขายเงินลงทุนตามที่บันทึกบัญชีไว้

2. ปฏิบัติไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตามมาตรา 62 (2)(6) และ (7) และประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่องข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2558 จำนวน 10 รายการ ได้แก่ เงินลงทุนบริษัทบางเทาวิลเลจ รีสอร์ท จำกัด จำนวน 1,274,700.00 บาท และการลงทุนโดยสหกรณ์ให้เงินแก่สมาชิกไปลงทุน จำนวน 4 รายการ เป็นเงิน 5,700,000.00 บาท และบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิกเป็นเงิน 300,000.00 บาท โดยไม่มีหลักประกันแต่อย่างใด เป็นลักษณะที่ไม่เข้าขายเงินลงทุน

กรณีศึกษาที่ 3 สหกรณ์การเกษตรเฟื่องฟ้า จำกัด

ประเภทการเกษตร ขนาดใหญ่พิเศษ ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2562

ผลการวิเคราะห์การนำเงินไปลงทุนของสหกรณ์ โดยรวมไม่มีความเสี่ยง โดยลงทุนในหุ้นชุมนุมสหกรณ์ และหุ้น ธกส. เป็นเงินลงทุนทั่วไป ภายใต้กฎหมาย พระราชบัญญัติสหกรณ์ โดยถูกต้อง

บทสรุป ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสหกรณ์ควรให้ความสำคัญในการประเมินความเสี่ยงก่อนการนำเงินของสหกรณ์ไปลงทุน และปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ พระราชบัญญัติสหกรณ์ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาข้อมูลแวดล้อมที่ส่งสัญญาณเตือนภัย ก่อนตัดสินใจลงทุน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ หากเกิดความเสียหายกับเงินลงทุน ซึ่งอาจต้องพิจารณาการด้อยค่าของเงินลงทุนให้เป็นไปตามข้อเท็จจริง จะมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์

2. หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์และผู้สอบบัญชีสหกรณ์ มีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์เตือนภัยทางการเงินแก่สหกรณ์ให้ทันทั่วทั้งที่ จากข้อมูลแวดล้อมที่จะส่งสัญญาณเตือนภัย การลงทุนที่มีความเสี่ยงของสหกรณ์ รวมทั้ง ให้คำปรึกษาแนะนำ ตอบข้อหารือเมื่อสหกรณ์ลงทุนที่มีความเสี่ยงเกิดประสบปัญหาผลกระทบต่อการเงิน ในการพิจารณาตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าของเงินลงทุนให้เพียงพอเป็นไปตามหลักความระมัดระวังและตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่กำหนด